

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/B/2023/36122176494972164

KORPORÁTNY LOBING V EURÓPSKEJ ÚNII

Bakalárska práca

2023

Laura Černáková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

KORPORÁTNY LOBING V EURÓPSKEJ ÚNII

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: doc. Milan Kurucz, CSc.

Bratislava 2023

Laura Černáková

Čestné prehlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu na tému Korporátny lobing v Európskej únii vypracovala samostatne a uviedla som všetku použitú literatúru.

V Bratislave, 20.4.2023

.....

Podpis autora práce

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa rada pod'akovala vedúcemu mojej bakalárskej práce, doc. Milanovi Kuruczovi, CSc. za jeho ochotu a pomoc pri písaní mojej práce a za poskytnutie jeho odborných znalostí a skúseností.

ABSTRAKT

ČERNÁKOVÁ, Laura: *Korporátny lobing v Európskej únii*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. Milan Kurucz, CSc. – Bratislava: FMV EU, 2023, 52 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému Korporátny lobing v Európskej únii. Cieľom tejto bakalárskej práce bolo preskúmať pôsobenie veľkých, najmä nadnárodných spoločností na pôde Európskej únie a v rámci jej kľúčových inštitúcií. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola sa sústreďuje na teoretické východiská lobingu a záujmových skupín, ako aj na rôzne stratégie a techniky využívané lobistami. Táto kapitola zároveň obsahuje teoretické aspekty lobingu nadnárodných spoločností. Druhá kapitola obsahuje ciele práce a metódy využité pri skúmaní tejto problematiky. Tretia kapitola je zameraná najmä na lobing nadnárodných spoločností v kľúčových inštitúciách Európskej únie, ktorými sú Európska komisia, Európsky parlament a Rada Európskej únie. Posledná kapitola je venovaná prípadovej štúdii o lobovaní spoločnosti BASF na pôde Európskej únie. Táto kapitola objasňuje lobistické stratégie a techniky využívané spoločnosťou BASF v rámci inštitúcií Európskej únie. Výsledkom riešenia danej problematiky je fakt, že nadnárodné korporáty patria medzi najvplyvnejších lobistov v Európskej únii a disponujú značným ekonomickým i politickým vplyvom.

Kľúčové slová: lobing, nadnárodné spoločnosti, korporát, záujmové skupiny, Európska únia, Európska komisia, Európsky parlament, Rada Európskej únie

ABSTRACT

ČERNÁKOVÁ Laura: *Corporate lobbying in the European Union*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. Supervisor of the bachelor's thesis: doc. Milan Kurucz, CSc. – Bratislava FIR UoE, 2023, 52 p.

The topic of this thesis is Corporate lobbying in the European Union. The aim of this bachelor thesis was to examine the activity of large, especially multinational companies in the European union and within its key institutions. The thesis is divided into four chapters. The first chapter focuses on the theoretical foundations of lobbying and interest groups, as well as on various strategies and techniques used by lobbyists. This chapter also contains theoretical aspects of corporate lobbying. The second chapter contains the goals of this thesis and the methods used for research of this issue. The third chapter focuses mainly on the lobbying of multinational companies in the key institutions of the European union, which are the European Commission, the European Parliament, and the Council of the European Union. The last chapter is devoted to a case study of BASF's lobbying in the European Union. This chapter sheds a light on the lobbying strategies and techniques used by BASF within the European Union institutions. As a result of the research of this issue, it is shown that multinational corporations belong to the most influential lobbyists in the European Union and have considerable economic and political influence.

Keywords: lobbying, multinational companies, corporation, interest groups, European Union, European Commission, European Parliament, Council of European Union

Obsah

Zoznam skratiek	8
Úvod	9
1 Lobing.....	10
1.1 Definícia pojmu lobing	10
1.2 Záujmové skupiny.....	13
1.2.1 Záujmové skupiny v medzinárodných vzťahoch.....	14
1.3 Stratégie a techniky lobingu	16
1.4 Korporátny lobing.....	19
1.4.1 Korporátne politické stratégie	19
2 Ciele a metodika práce.....	24
3 Lobing v Európskej únii	25
3.1 Korporátny lobing v Európskej únii	25
3.1.1 Teória prístupu.....	26
3.1.2 Európska komisia.....	27
3.1.3 Európsky parlament.....	29
3.1.4 Rada Európskej únie	31
3.2 Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti a register transparentnosti.....	33
4 Lobing spoločnosti BASF v Európskej únii.....	35
4.1 Lobing prostredníctvom predstaviteľov národnej vlády.....	36
4.2 Jeden z najväčších korporátnych lobistov	39
4.3 Lobing prostredníctvom tretích strán.....	40
4.3.1 CEFIC (<i>European Chemical Industry Council</i>)	40
4.3.2 VCI (<i>Verband der Chemischen Industrie</i>)	42
4.3.3 BDI (<i>Bundesverband der Deutschen Industrie</i>).....	43
4.3.4 ERT (<i>European Round Table for Industry</i>).....	43
4.3.5 CropLife Europe	43
4.4 Systém „otáčavých dverí“	44
Záver	46
Zoznam použitej literatúry	48

Zoznam skratiek

BASF – Badische Anilin und Soda Fabrik

BDI – Federácia nemeckého priemyslu

BfR – Nemecký federálny inštitút pre hodnotenie rizika

CDU – Kresťanskodemokratická únia Nemecka

CEFIC – Európska rada chemického priemyslu

CLP – nariadenie o klasifikácií, označovaní a balení látok a zmesí

CSS – stratégia EÚ pre udržateľnosť v oblasti chemických látok

CSU – Kresťanskosociálna únia v Bavorsku

DG – generálne riaditeľstvo

DG-GROW – Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a MSP

EP – Európsky parlament

EPP – Európska ľudová strana

ERT – Európsky okrúhly stôl priemyselníkov

EÚ – Európska únia

GRA – Všeobecný prístup k rizikám

INGO – medzinárodná mimovládna organizácia (international nongovernmental organization)

OSN – Organizácia spojených národov

PFAS – perfluórované a polyfluórované alkylsulfonáty

REACH – nariadenie o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok

UIA – Únia medzinárodných asociácií

VCI – Zväz chemického priemyslu

Úvod

Lobing ako činnosť vykonávaná záujmovými skupinami s cieľom ovplyvniť decíziu sféru verejnej moci, je prítomný v každom demokratickom zriadení. Inak tomu nie je ani v Bruseli, spoločnom hlavnom meste Európskej únie. Európska únia združuje 27 členských štátov, ktoré na ňu prenášajú určité právomoci. Vzhľadom na to, že legislatíva Európskej únie má prednosť pred tou národnou, môžeme konštatovať, že má na občanov členských krajín veľký vplyv.

Ako v správnej pluralitnej spoločnosti, vstupuje na pôde Európskej únie do legislatívneho procesu viacero aktérov z verejného aj súkromného sektora. Jedným z aktérov, ktorý sa aktívne snaží ovplyvniť rozhodovacie procesy na úrovni Európskej únie, sú nadnárodné korporáty. Nadnárodné korporáty predstavujú aktérov s veľkým ekonomickým i politickým vplyvom, ktorých lobistická činnosť sa rozširovala v 90. rokoch 20. storočia spolu s právomocami Európskej únie a slobodami Jednotného trhu Európskej únie. Korporáty častokrát disponujú vzhľadom na svoju ekonomickú silu, značným prístupom ku kľúčovým inštitúciám Európskej únie. Prístup korporátov k inštitúciám Európskej únie podlieha vo veľa prípadoch kritike, no rozhodovacie orgány sú kontaktu s korporátnymi aktérmi otvorené. Nadnárodné korporáty totiž slúžia aj ako poskytovatelia informácií, ktoré prispievajú k legitímite rozhodnutí, prijatých na pôde Európskej únie.

Hlavným cieľom tejto práce je priblížiť lobistickú činnosť nadnárodných korporátov v Európskej únii a v rámci jej hlavných inštitúcií. Prvá kapitola je zameraná na teoretické východiská lobingu vo všeobecnosti a lobingu korporátnych aktérov. V teoretickej časti práce sa sústreďujeme najmä na rôzne stratégie a techniky, ktoré sú využívané záujmovými skupinami pri snahe ovplyvniť rozhodnutia verejnej moci. Druhá kapitola sa venuje hlavnému cieľu a čiastkovým cieľom tejto práce, ako aj metodike použitej pri písaní tejto práce. Posledné dve kapitoly predstavujú praktickú časť práce. Tretia kapitola sa sústreďuje na mechanizmy korporátneho lobingu v Európskej únii a na prístup korporátov k jednotlivým rozhodovacím orgánom Európskej únie. V štvrtej kapitole sme sa zamerali na jeden nadnárodný korporát, na príklade ktorého chceme objasniť lobistickú činnosť korporátnych aktérov v Európskej únii. Korporát, ktorý sme zvolili pre túto časť práce je spoločnosť BASF, so sídlom v Nemecku, ktorá pôsobí najmä v chemickom priemysle.

1 Lobing

Pojem lobing sa vyvinul už v 19. storočí na základe americkej praxe pre potreby označenia praktík záujmových skupín, ktoré sú vykonávané na politickom trhu inými než politickými nástrojmi využívanými politickými stranami. Pôvod slova lobing je odvodený z latinského slova „labium“, čo v preklade znamená „vstupná hala“ alebo „salón“.¹ Pojem sa označuje týmto slovom práve z toho dôvodu, že v minulosti rôzni predkladatelia návrhov a petícií, predstavitelia záujmových skupín postávali vo vstupných halách pred miestnosťami, v ktorých zasadali členovia legislatívnych zborov. V týchto priestoroch, ktoré v angličtine nazývame „lobby“, potom dochádzalo k neformálnym stretnutiam a k prijímaniu rôznych dôležitých rozhodnutí. V anglickom jazyku získali tieto praktiky označenie „lobby“ alebo „lobbying“, čo môžeme voľne preložiť ako špecifickú formu nátlaku alebo tlaku na jednotlivé zložky decíznej sféry verejnej moci inými ako politickými nástrojmi, ktoré sú využívané rôznymi záujmovými skupinami alebo organizáciami, a to formálne i neformálne.²

Praktiky ovplyvňovania rozhodovacej sféry verejnej moci sa často stretávajú s negatívnym postojom, napriek tomu sú však na pôde Európskej únie (EÚ) plne akceptované a lobistické skupiny sú v Bruseli zastúpené v nie zanedbateľnom počte. V demokratickom zriadení sú hlavnými aktérmi v procese tvorby politiky politické strany a záujmové skupiny, štátna správa len dohliada na proces tvorby a implementácie prijatých rozhodnutí.³ Zákonnodarcovia častokrát nemajú priamy prístup k informáciám o dopade ich rozhodnutí na jednotlivé skupiny spoločnosti a ich záujmy. Lobing preto predstavuje legálny a žiadúci prvok rozhodovania, pomocou ktorého sa záujmové skupiny snažia ovplyvniť prijímané rozhodnutia vo svoj prospech a prispieť ku kvalite prijímaných zákonov.⁴

1.1 Definícia pojmu lobing

V súčasnosti neexistuje jednoznačná zaužívaná definícia pojmu lobing. Veľké množstvo pojmov, ako napríklad lobing, verejné záležitosti (public affairs), vzťahy s vládnymi inštitúciami (governmental relations) alebo politická komunikácia, sa používa

¹ MALÍK, Marek – SILNÁ, Zuzana. *Rozhodovacie procesy a presadzovanie národných záujmov v Európskej únii*. (2010). s. 33

² ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 55-57.

³ PAVLOVIČ, Branislav – SLOVÁKOVÁ, Veronika – LIPKOVÁ Dana. *Lobing v Európskej únii*. (2006). s. 12.

⁴ MALÍK, Marek – SILNÁ, Zuzana. *Rozhodovacie procesy a presadzovanie národných záujmov v Európskej únii*. (2010). s. 33

paralelne alebo ako synonymá. Vedecká komunita sa taktiež zatiaľ nezhodla na jednotnej definícii.

Peter Lösche charakterizuje lobing nasledovne: „pod pojmom lobing rozumieme ovplyvňovanie primárne štátnych predstaviteľov, od komunálnej úrovne až po národnú a Európsku úroveň, s cieľom pomáhať pri zostavovaní legislatívy, alebo pri výkone a implementácii legislatívy vo vlastnom individuálnom záujme.“⁵

Van Schendelen chápe lobing ako „nahromadenie neortodoxných snáh o získanie informácií a podpory týkajúcej sa hry záujmov s cieľom dosiahnuť želaný výsledok od držiteľa moci.“⁶

Európska komisia definuje lobing ako „všetky činnosti vykonávané s cieľom ovplyvniť proces tvorby politiky a rozhodovania európskych inštitúcií.“⁷

Jednou zo starších a často citovaných definícií je definícia od Thomasa Milbratha, priekopníka vo vedeckom výskume v oblasti lobingu: „lobing je stimulácia a prenos komunikácie niekým iným, ako je obyvateľ konajúci vo svojom mene, smerovaný na vládneho predstaviteľa s rozhodujúcim postavením, s nádejou že ovplyvní jeho rozhodnutie.“⁸

Aj keď sa všetky vyššie spomenuté definície líšia, môžeme s určitosťou konštatovať, že isté aspekty majú spoločné. Medzi spoločné aspekty definícií patrí komunikácia, záujem a politika. Tieto tri pojmy zároveň predstavujú podstatu lobingu: sociálnym aktérom ide v konečnom dôsledku o získavanie, výber a vyhodnotenie informácií z politickej arény, a v opačnom smere o výkon priameho alebo nepriameho vplyvu orientovaného na aktérov v exekutívnych a legislatívnych rozhodovacích procesoch. Tento vzájomný vzťah vedený záujmami nám odhaľuje „sprostredkovateľský“ charakter reprezentácie záujmov (lobingu), ktorý tým pádom spája spomenuté tri koncepty – komunikáciu, záujem a politiku.⁹ [obrázok č.1]

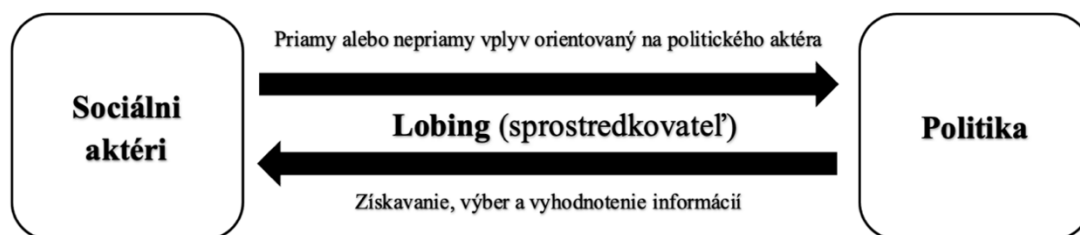
⁵ LÖSCHE, Peter. *Verbände und Lobbyismus in Deutschland*. (2007). s. 20.

⁶ VAN SCHENDELEN, Rinus. *The Art of Lobbying the EU: More Machiavelli in Brussels*. (2013). s. 58.

⁷ EURÓPSKA KOMISIA. Zelená kniha: Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti. [cit. 2022-11-28]. Dostupné na: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/1e468b07-27ba-46bc-a613-0ab96fc10aa9>

⁸ MCGRATH, Conor. *Lobbying in Washington, London and Brussels: The Persuasive Communication of Political Issues*. (2005). 365 s.

⁹ JOOS, Klemens – MEYER, Anton – NASSEHI, Armin. *Convincing political stakeholders: Successful lobbying through process competence in the complex decision-making system of the European Union*. (2016). s. 66.

Obrázok č.1, Prameň: JOOS, Klemens – MEYER, Anton – NASSEHI, Armin: *Convincing political stakeholders: Successful lobbying through process competence in the complex decision-making system of the European Union*. (2016). s. 66

Zájmy môžeme v tomto kontexte chápať ako jednu z fundamentálnych charakteristík politiky, pretože predstavujú jeden z primárnych faktorov motivácie, ktoré stoja za konaním sociálnych aktérov. Joos preto hovorí o záujmoch ako o „surovine politiky“. Sociálni aktéri sa usilujú o dosiahnutie politickej výhody v bitke záujmov tým, že prezentujú svoje individuálne záujmy a presviedčajú o nich ostatných aktérov. Preto môžeme tvrdiť, že záujmy sú hlavným motorom politiky a súperenie záujmov je prirodzeným základom demokratického systému.¹⁰ O tejto skutočnosti hovorí aj Európska Komisia vo svojej Zelenej knihe, ktorá sa zaoberá európskou iniciatívou týkajúcou sa transparentnosti: „lobizmus je legitímnou súčasťou demokratického systému, bez ohľadu na to, či ho vykonávajú jednotliví občania alebo spoločnosti, organizácie občianskej spoločnosti a iné záujmové skupiny alebo firmy pracujúce v mene tretích strán (odborníci na verejné záležitosti, think-tanky a právnici).“¹¹

Reprezentované záujmy majú podľa Joosa vždy individuálny charakter, čiže nie sú založené na „všeobecných“ záujmoch, čo býva častým dôvodom kritického prístupu k lobingu. Autor však tvrdí, že kritika nie je odôvodnená, pretože podľa neho nie je možné, aby niekto zastupoval záujmy, ktoré sú všeobecne aplikovateľné. To, ktoré opatrenie je správne a nesprávne, je založené čisto na individuálnej perspektíve, z čoho logicky vyplýva, že lobing predstavuje reprezentáciu individuálnych záujmov a politika v konečnom dôsledku predstavuje kompromis v porovnaní a posudzovaní týchto záujmov.¹²

¹⁰ JOOS, Klemens – MEYER, Anton – NASSEHI, Armin. *Convincing political stakeholders: Successful lobbying through process competence in the complex decision-making system of the European Union*. (2016). s. 67.

¹¹ EURÓPSKA KOMISIA. Zelená kniha: Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti. [cit. 2022-11-28]. Dostupné na: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/1e468b07-27ba-46bc-a613-0ab96fc10aa9>

¹² JOOS, Klemens – MEYER, Anton – NASSEHI, Armin. *Convincing political stakeholders: Successful lobbying through process competence in the complex decision-making system of the European Union*. (2016). s. 67.

1.2 Záujmové skupiny

Pri štúdiu politiky záujmových skupín sa stretávame s veľkým množstvom termínov, ktoré slúžia na označenie organizovaných záujmov. V odbornej literatúre používajú autori pojmy ako záujmové združenia, nátlakové skupiny, záujmové organizácie, organizácie občianskej spoločnosti, mimovládne organizácie alebo skupiny verejného záujmu.

Aby sme aktéra, ktorý vstupuje do procesu rozhodovania decíznej sféry štátu, mohli nazvať záujmovou skupinou, musí spĺňať tri základné charakteristiky: organizáciu, politické záujmy a privátny (súkromný) status.¹³

Politickí aktéri musia disponovať určitou organizovanosťou, ak chcú byť kvalifikovaní ako záujmová skupina. Organizácia súvisí s povahou danej skupiny a predstavuje existenciu stálych štruktúr skupiny. Existencia organizačnej štruktúry odlišuje záujmové skupiny od rôznych neorganizovaných široko zameraných spoločenských hnutí. Ako príklad môžeme uviesť rozdiel medzi feministickým, respektíve ženským hnutím a Európskou ženskou lobby (European Women's Lobby). Feministické hnutie nemôžeme nazvať záujmovou skupinou, pretože nedisponuje určitou organizačnou štruktúrou.¹⁴ Európska ženská lobby predstavuje organizáciu, ktorá zastrešuje veľké množstvo ženských združení, disponuje vlastnou organizačnou štruktúrou, formálnym štatútom členstva a sekretariátom.¹⁵ Vzhľadom na tieto skutočnosti môžeme Európsku ženskú lobby označiť za záujmovú skupinu.

Ďalším z charakteristických znakov záujmových skupín je politický záujem, ktorý predstavuje zámer aktéra ovplyvniť svojou činnosťou politické dianie, rozhodovacie procesy v politickom prostredí a jeho výsledky. Ako príklad môžeme uviesť ľubovoľný športový klub, ktorý síce môže disponovať organizačnou štruktúrou, no jeho cieľom zvyčajne nie je ovplyvniť politické procesy v danom štáte, čo znamená, že nepredstavuje záujmovú skupinu.¹⁶

Posledným zo znakov záujmových skupín je privátny, respektíve súkromný status. Pod súkromným statusom rozumieme skutočnosť, že záujmové skupiny nezastávajú funkciu vo verejnom úrade a nie sú verejnými inštitúciami, ktoré sú financované štátom a podriadené

¹³ KLÜVER, Heike. *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions, and Policy Change*. (2013). s. 5.

¹⁴ KLÜVER, Heike. *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions, and Policy Change*. (2013). s. 5.

¹⁵ EUROPEAN WOMEN'S LOBBY. About us: Mission, vision & values. [cit. 2023-01-22]. Dostupné na: <https://www.womenlobby.org/Mission-vision-values?lang=en>

¹⁶ KLÜVER, Heike. *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions, and Policy Change*. (2013). s. 6.

štátu. Z tohto dôvodu odlišuje privátny status záujmové skupiny od politických strán, pretože nesúperia o moc prostredníctvom volieb. Záujmové skupiny sa snažia presadiť svoje záujmy pomocou formálnych i neformálnych stretnutí so zákonodarcami štátu alebo prostredníctvom demonštrácií a protestov, ktorými vyvíjajú nátlak na rozhodovacie orgány verejnej moci. Súkromný status záujmových skupín ich takisto odlišuje od rôznych verejných inštitúcií, akými sú napríklad nemocnice alebo školy. Verejné inštitúcie môžu disponovať organizačnou štruktúrou a politickými záujmami, no sú podriadené štátu a závislé od verejného financovania.

1.2.1 Záujmové skupiny v medzinárodných vzťahoch

Záujmové skupiny sa snažia o ovplyvnenie rozhodovacích procesov nielen na vnútroštátnej, ale aj na medzinárodnej úrovni. Pôsobenie záujmových skupín v medzinárodných vzťahoch je čoraz častejšie sa vyskytujúcim javom. Záujmové skupiny sa začali zapájať do medzinárodných lobingových aktivít najmä po druhej svetovej vojne, a to z rôznych dôvodov. Medzi faktory potvrdzujúce dôležitosť pôsobenia záujmových skupín na medzinárodnej úrovni patrí podľa Clivea: „narastajúca dôležitosť medzinárodných a regionálnych organizácií, akými je Organizácia Spojených Národov (OSN) a EÚ; narastajúci počet otázok, ktorých riešenie si vyžaduje medzinárodný prístup a spoluprácu; zvyšujúce sa povedomie o rôznych otázkach vďaka pokrokom v komunikácii; stotožnenie sa stále bohatšej strednej triedy obyvateľstva s mnohými medzinárodnými záujmami.“¹⁷

V prostredí medzinárodných vzťahov vystupuje nespočetné množstvo medzinárodných lobistických skupín. Medzi najvýznamnejšie patria medzinárodné organizácie, nadnárodné korporácie, špeciálne záujmové skupiny (special interest and cause groups) a medzinárodné mimovládne organizácie (international nongovernmental organizations – INGOs). Mnoho autorov sústreďuje svoju pozornosť najmä na INGOs a na hľadanie paralel medzi nimi a záujmovými skupinami.

OSN a Únia medzinárodných asociácií (UIA) sledujú aktivity INGOs a taktiež poskytujú ich kľúčové charakteristiky. INGO predstavuje formálnu organizáciu, nezávislú od vlády a pôsobiacu v aspoň troch krajinách, ktorá disponuje stálym sídlom a riadiacim orgánom. Pod jej pôsobením minimálne v troch krajinách chápeme fakt, že financovanie a

¹⁷ CLIVE S., Thomas. interest group. [cit. 2023-02-05]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/interest-group>

členovia organizácie pochádzajú z týchto krajín, a že zároveň realizuje svoje medzinárodné zámery a projekty v týchto krajinách.¹⁸

Medzi vnútroštátnymi záujmovými skupinami a INGOs, ktoré pôsobia na pôde významných medzinárodných organizácií existuje mnoho paralel. Takisto ako pri záujmových skupinách, rozlišujeme mnoho foriem INGOs, ktoré závisia od členstva, organizačnej štruktúry a zamerania. Snahy o priame alebo nepriame ovplyvnenie zákonodarného procesu predstavujú spoločný cieľ záujmových skupín a INGOs. INGOs využívajú rovnaké stratégie a techniky lobingu ako klasické záujmové skupiny, akými sú techniky priameho a nepriameho lobingu; protesty a demonštrácie; vzdelávanie verejnosti a súdne konania.¹⁹

Na druhej strane existujú dôležité skutočnosti, ktoré odlišujú INGOs od vnútroštátnych záujmových skupín. INGOs môžu byť pomocou svojej siete národných sídiel a partnerských organizácií národnými i nadnárodnými aktérmi. Tieto organizácie môžu získavať vplyv vďaka sieťovej forme svojej organizačnej štruktúry dvoma spôsobmi. Svoje siete môžu využiť na oslovenie vplyvných externých aktérov, ktorými sú častokrát štáty, v prípadoch kedy čelia domácim politickým obmedzeniam. Druhý spôsob predstavuje fakt, že si INGOs môžu vyberať spomedzi krajín tie, ktoré disponujú najprístupnejšou politickou arénou, vhodnou na presadenie ich záujmov.²⁰

OSN predstavuje v súčasnosti najvýznamnejšiu medzinárodnú organizáciu združujúcu takmer všetky štáty medzinárodného spoločenstva, vďaka čomu majú jej rozhodnutia a aktivity dôležitý dopad na riešenie kľúčových problémov ľudstva. Už od vzniku OSN v roku 1945 sa záujmové skupiny, respektíve mimovládne organizácie podieľali na rozhodovacom procese tejto organizácie.

Na pôde EÚ, ktorá je regionálnym integračným zoskupením, vystupuje takisto veľké množstvo záujmových skupín z rôznych odvetví. V súčasnosti sa zdá, že najviac zastúpená je v Bruseli práve podnikateľská sféra, v rámci ktorej sa snažia rozhodnutia EÚ ovplyvniť aj nadnárodné korporáty. Je dôležité podotknúť, že záujmové skupiny činné na pôde EÚ

¹⁸ BLOODGOOD, Elizabeth. The Interest Group Analogy: International Non-Governmental Advocacy Organisations in International Politics. [cit. 2023-02-09]. s. 102. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23024586>

¹⁹ BLOODGOOD, Elizabeth. The Interest Group Analogy: International Non-Governmental Advocacy Organisations in International Politics. [cit. 2023-02-09]. s. 102-103. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23024586>

²⁰ BLOODGOOD, Elizabeth. The Interest Group Analogy: International Non-Governmental Advocacy Organisations in International Politics. [cit. 2023-02-09]. s. 103-104. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23024586>

nemajú vždy pôvod v členských krajinách EÚ. Viac ako 17% lobistov zaregistrovaných v registri transparentnosti pochádza z krajín, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ.²¹ V podnikateľskej sfére je tento trend ešte silnejší, viac ako 24% spoločností a skupín zaregistrovaných v registri transparentnosti totiž pochádza z krajín mimo EÚ.²² Spomedzi krajín mimo EÚ, majú najväčšie zastúpenie spoločnosti zo Spojených štátov amerických (8,27%) a zo Spojeného kráľovstva (7,8%).²³ Tieto korporáty síce nepochádzajú priamo z členských krajín EÚ, ale vykonávajú svoju podnikateľskú činnosť na území EÚ a preto je pre nich dôležité reprezentovať a presadzovať svoje záujmy v rámci tohto integračného zoskupenia.

1.3 Stratégie a techniky lobingu

Lobistická činnosť môže nadobúdať množstvo foriem, pri ktorých sú využívané rôzne typy stratégií a techník lobingu. Pod pojmom stratégia chápeme vo všeobecnosti spôsob, respektíve zámer, ako dosiahnuť vopred stanovený cieľ. Na dosiahnutie svojho cieľa – presadenie svojich záujmov, využívajú lobisti rôzne nástroje, ktoré predstavujú jednotlivé zaužívané techniky lobistickej činnosti.²⁴

Van Schendelen definuje štyri základné premenné – princípy európskej arény, od ktorých sa odvíjajú jednotlivé stratégie lobistov. Každá z premenných predstavuje pre osobu lobistu významnú dilemu. Prvou z premenných je manažment tém, pri ktorom existuje dilema, či „tlačiť“ na vlastné príležitosti a hrozby protivníkov, alebo „blokovať“ vlastné hrozby a príležitosti protivníkov. Stratégia blokovania (blocking strategy) predstavuje oproti stratégií tlačenia (pushing strategy) jednoduchšiu a menej riskantnú možnosť. Druhý princíp predstavuje manažment zainteresovaných strán. Táto premenná so sebou prináša dilemu, či využiť svoje silné stránky a slabé stránky konkurenta, alebo naopak zmenšiť svoje vlastné nedostatky a silné stránky konkurenta. V európskej aréne je opäť využívanjšia defenzívna stratégia, ktorá síce so sebou nesie nižšie riziko, no jej potenciálne zisky sú taktiež nižšie ako tie, ktoré môže priniesť ofenzívna stratégia. Treťou premennou je manažment času, ktorý predstavuje dilemu, či spomaliť alebo naopak urýchliť proces rozhodovania v EÚ.

²¹ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-03-27]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

²² EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-03-27]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

²³ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-03-27]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

²⁴ MÜLLER, Karel – LABOUTKOVÁ, Šárka – VYMĚTAL, Petr. *Lobbing v moderních demokraciích*. (2010). s. 41.

Stratégia zdržovania je opäť tou bezpečnejšou a jednoduchšou voľbou oproti tej urýchľujúcej. Posledným z princípov je manažment hraníc arény, kde na jednej strane stojí stratégia zužovania a na druhej stratégia rozširovania. Zužovanie hraníc arény predstavuje jednoduchšiu a menej riskantnú voľbu, pretože aktérom sa vyjednáva jednoduchšie v prostredí malej skupiny ako v prostredí veľkej konferencie.²⁵

Vyššie spomínaná jednoduchosť a bezpečnosť stratégií by však nemali byť jediným kritériom rozhodovania lobistických skupín. Zaujatosť voči nízkemu riziku a jednoduchosti má väčšinou za výsledok nízky zisk a efektivitu stratégie. Napriek tomu väčšina záujmových skupín na pôde EÚ preferuje stratégie s nízkym rizikom. Racionálnym vysvetlením tohto správania môže byť fakt, že záujmy lobistov v EÚ pozostávajú spravidla z viacerých jednotlivých rozhodnutí orgánov EÚ. Z toho dôvodu sú pre lobistické skupiny v EÚ atraktívnejšie viaceré malé, čiastkové výhry ako jedno úspešné presadenie svojho záujmu.²⁶

Van Schendelen považuje pri výbere stratégie za dôležitú aj situáciu, ktorá momentálne prevláda v aréne záujmov. Nižšie uvedená tabuľka predstavuje zhrnutie situácií a vhodných stratégií.

	Priaznivá situácia	Nepriaznivá situácia	Neurčitá situácia
<i>Všeobecný manažment</i>	zachovať status quo	zmeniť situáciu	ovplyvniť zložky
<i>Manažment zainteresovaných strán</i>	zabezpečiť podporu	rozdeliť konkurenciu, kontaktovať váhajúcich	vyjednávať, argumentovať
<i>Manažment tém</i>	udržať aktuálnosť tém, blokovat' konkurenčné témy	kompenzovať stratu, manipulovať s témami	manipulovať s témami
<i>Manažment času</i>	urýchliť rozhodovací proces	oddialiť rozhodovací proces	vyčkávať
<i>Manažment hraníc arény</i>	držať uzatvorené hranice	rozšíriť hranice	vyčkávať

Tabuľka č.1 – Stratégie lobingu, Prameň: VAN SCHENDELEN, Rinus: *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s.154.

Pri relatívne priaznivej situácií v aréne nie je potrebné stratégiu meniť, je potrebné teda zachovať status quo a ťažiť z momentálnej pozície. V tejto situácií je teda vhodná vyššie spomínaná stratégia urýchľovania rozhodovacích procesov a stratégia zužovania hraníc arény.²⁷

²⁵ VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s. 152-153.

²⁶ VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s. 153.

²⁷ MÜLLER, Karel – LABOUTKOVÁ, Šárka – VYMĚTAL, Petr. *Lobbying v moderních demokraciách*. (2010). s. 41-42.

Pokiaľ v aréne prevláda relatívne nepriaznivá situácia, je potrebné zmeniť podmienky v aréne. Na dosiahnutie zmeny je možné využívať stratégiu rozširovania hraníc arény a manažment času by mal byť zameraný na stratégiu zdržovania rozhodovacích procesov.

Pri prevládání neurčitej situácie sa kladie dôraz na snahu ovplyvniť situáciu vo svoj prospech, hlavne prostredníctvom manažmentu problémov a zainteresovaných strán. V tomto prípade je taktiež vhodná stratégia vyčkávania, čiže rozhodovacie procesy neurýchľovať ani nespomaľovať.²⁸

V odbornej literatúre existuje obrovské množstvo rôznych kategórií techník lobingu, ktoré sú používané lobistami na dosiahnutie ich cieľov – presadenie záujmov. Kategorizácia techník je u väčšiny autorov rôzna, líšia sa ich pohľady na kľúčové kritéria kategorizácie. Najčastejšie sa však objavuje delenie na priamy a nepriamy lobing a techniky s ním spojené.

Berry charakterizuje priamy lobing ako „priamu komunikáciu medzi lobistami a vládnymi predstaviteľmi.“²⁹ Techniky priameho lobingu sú používané v situáciách, kedy sa lobista snaží priamo bez vedľajších efektov na iné skupiny v spoločnosti ovplyvniť rozhodnutie zástupcu decíznej sféry štátu. Nie je však nutné osloviť osobu, ktorá priamo disponuje rozhodovacími právomocami, lobista môže komunikovať aj s osobami, ktoré pôsobia v jej blízkosti, pretože majú vplyv na jej rozhodnutia. Najpoužívanejšie techniky priameho lobingu sú: osobná návšteva; formálna návšteva, delegácie; pozvánky na spoločenské podujatia vo forme listu, telefonátu, emailu; účasť na verejných prerokúvaniach návrhov („public hearings“); formálna žiadosť, petícia; prejav v masmédiách; demonstrácia, bojkot, štrajk; súdne spory a mnoho ďalších.³⁰

Pomocou nepriameho lobingu sa naopak záujmové skupiny nesnažia o priamy kontakt s osobou, ktorá disponuje rozhodovacími právomocami. Nepriamy lobing sa zameriava na širšie okolie verejného činiteľa, ktoré následne vytvára nátlak a atmosféru v prospech presadzovaného záujmu v okolí danej osoby.³¹ Goldstein chápe pod nepriamym lobingom „akýkoľvek typ aktivity, ktorá sa usiluje ovplyvniť vnútornú sféru občanov ovplyvňovaním postojov alebo správania vonkajšej sféry občanov.“³² Pod vnútornou sférou občanov chápeme vládnych predstaviteľov, respektíve predstaviteľov rozhodovacej sféry verejnej moci. Medzi zaužívané techniky nepriameho lobingu patria: ovplyvňovanie národných

²⁸ VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s. 153-156.

²⁹ BERRY, Jeffrey M. *Lobbying for the people: the political behavior of public interest groups*. (1977). s. 213.

³⁰ VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s. 225.

³¹ MÜLLER, Karel – LABOUTKOVÁ, Šárka – VYMĚTAL, Petr. *Lobbying v moderních demokraciách*. (2010). s. 44-45.

³² GOLDSTEIN, Kenneth M. *Interest groups, lobbying, and participation in America*. (1999). s. 3.

združení a asociácií; získavanie podpory z vedeckých štúdií alebo od konkrétnych vedcov; získavanie podpory od verejne známych osobností; podpora od koalíčných záujmových skupín; získavanie podpory politických strán; mediálna kampaň; skryté praktiky a mnoho ďalších.³³

1.4 Korporátny lobing

Korporátny lobing predstavuje zapojenie spoločností (podnikov) konajúcich vo svojom vlastnom záujme do korporátnej politickej činnosti s cieľom ovplyvniť prijímané legislatívne rozhodnutia. Korporátna politická činnosť predstavuje podľa Baysingera „korporátne snahy o formovanie vládnej politiky spôsobom, ktorý je priaznivý pre daný podnik.“³⁴

Podnikateľská činnosť ako taká, môže pôsobiť na súkromnú a verejnú sféru, cez hranice a zameriava sa na viaceré aspekty vládnej sféry štátu. Medzi tieto aspekty patria legislatívne procesy, verejná správa, politické strany, zvolení predstavitelia štátu, občianska spoločnosť a iné. Podniky sa zaoberajú širokým spektrom otázok, týkajúcich sa environmentálnych predpisov, daňovej politiky, poľnohospodárskych dotácií, potravinových predpisov, obchodných dohôd, prístupu na trh, verejného obstarávania, zahraničných investícií a mnohých iných oblastí. Presadzovaním svojich záujmov majú podniky silný vplyv na tvorbu a implementáciu politiky a taktiež ekonomickú výkonnosť, čím formujú spoločensko-politické prostredie štátu.³⁵

1.4.1 Korporátne politické stratégie

Jedným z kľúčových aspektov firemnej stratégie je korporátna politická činnosť, ktorá predstavuje korporátne snahy o formovanie verejnej politiky. Existuje niekoľko faktorov, ktoré podmieňujú povahu politického správania podnikov a jeho vplyv na výkonnosť podniku. Autori zaoberajúci sa korporátnou politickou činnosťou hovoria o organizačnej štruktúre podniku, povahe trhových stratégií, štrukturálnych vlastnostiach trhov a odvetví a inštitucionálnom zložení politických systémov. Podnik na základe týchto charakteristík volí vhodné taktiky a stratégie ovplyvňovania rozhodovacích procesov.³⁶

³³ VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. (2002). s. 225-226.

³⁴ BAYSINGER, Barry D. Domain Maintenance as an Objective of Business Political Activity: An Expanded Typology. [cit. 2022-12-16]. s. 248–258. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/258438>

³⁵ COEN, David – KATSAITIS, Alexander – VANNONI, Matia. *Business Lobbying in the European Union*. (2021). s. 1.

³⁶ TAMINIAU, Yvette – WILTS, Arnold. Corporate lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies. [cit. 2023-02-24]. s. 122-130. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/pa.215>

Hillman a Hitt uvádzajú model, podľa ktorého zahŕňajú podnikové politické stratégie tri rozhodnutia, ktoré musí podnik uskutočniť.

Prvým rozhodnutím je všeobecný prístup k politickej stratégii podniku. Podnik sa rozhoduje, či chce s vládou nadviazať dlhodobé vzťahy, alebo ide len o jednorazovú interakciu týkajúcu sa jednej politickej otázky. V prípade udržiavania vzťahov s vládou počas dlhšieho obdobia ide o relačný (vzťahový) prístup k politickej stratégii, kedy sa podnik snaží vybudovať vzťah naprieč riešenými legislatívnymi návrhmi a časom. V prípade, že sa objaví nový legislatívny návrh vplyvajúci na podnik, kontakty a zdroje potrebné na ovplyvnenie tohto návrhu sú už vytvorené. Pri jednorazových interakciách hovoríme o transakčnom prístupe, kedy podniky sledujú vývoj dôležitého legislatívneho návrhu a až následne volia stratégiu ako tento návrh, respektíve rozhodnutie ovplyvniť. Na voľbu všeobecnej politickej stratégie podniku vplyva viacero premenných:

- 1) miera ovplyvnenia podniku vládou politikou,
- 2) typ diverzifikácie produktov podniku (príbuzná/nepříbuzná),
- 3) stupeň korporativizmu/pluralizmu v krajine, v ktorej podnik pôsobí.³⁷

Podniky pôsobiace v politickom prostredí s nízkym stupňom regulácie sa do legislatívneho procesu zapájajú sporadicky a to v prípadoch, kedy sa jedná o významnú a dôležitú politickú otázku. Na druhej strane, podniky pôsobiace v krajinách s vyšším stupňom regulácie, respektíve podniky, ktoré sú vo väčšej miere závislé od vládnej politiky, volia skôr relačný (vzťahový) prístup k politickej stratégii.³⁸

Príbuzne diverzifikované podniky sa sústreďujú len na určité odvetvia verejnej politiky, pretože vykonávajú svoju činnosť len v určitých priemyselných odvetviach. Z tohto dôvodu volia skôr relačný prístup k politickej stratégii, ktorý im umožňuje vybudovať si vzťahy s vybranými zákonodarcami pôsobiacimi v odvetviach ich záujmu. Naopak podniky s nepříbuznou diverzifikáciou nie sú schopné udržiavať dlhodobé vzťahy vo všetkých odvetviach svojho pôsobenia, a preto sú politicky aktívne len pri určitých, dôležitých politických otázkach.³⁹

³⁷ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 828-829. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

³⁸ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 829. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

³⁹ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 829-830. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

V krajinách s prevládajúcim korporativizmom je kladený dôraz na princípy spolupráce a konsenzu, a preto je v nich nazerané na konkurenciu medzi podnikmi konajúcimi vo vlastnom záujme skepticky. Podniky preto volia v podmienkach korporativizmu skôr relačný prístup k politickej činnosti. Na druhej strane v pluralistických krajinách sa konkurencia medzi záujmovými skupinami neustále mení, čím poskytuje podnikom príležitosti konať selektívne. Dôsledkom toho podniky pristupujú k politickej stratégii transakčným spôsobom.⁴⁰

Spôsob zapojenia sa do korporátnej politickej činnosti predstavuje druhé rozhodnutie. Podnik sa rozhoduje, či chce konať individuálne alebo kolektívne v rámci väčšej záujmovej skupiny, akou je napríklad obchodná asociácia. V prípade individuálneho konania ide o individuálne snahy jednotlivca, v tomto prípade jedného podniku, o ovplyvnenie verejnej politiky. Kolektívne konanie predstavuje súčinnosť a spoluprácu viacerých podnikov zapojených v korporátnej politickej činnosti. Druhé rozhodnutie je ovplyvnené najmä:

- 1) finančnými a nehmotnými prostriedkami podniku,
- 2) stupňom korporativizmu/pluralizmu v krajine.⁴¹

Podniky disponujúce väčším množstvom finančných a taktiež nehmotných prostriedkov (skúsenosti, know-how, vedomosti) konajú zväčša individuálne. Väčšie podniky s dostupnými prostriedkami tak môžu presadzovať svoje záujmy spôsobom, ktorý im prináša najväčší úžitok. Naopak menšie podniky s menším množstvom disponibilných finančných i nehmotných prostriedkov preferujú kolektívne konanie. Vďaka spolupráci s ďalšími podnikmi v rámci väčšej záujmovej skupiny má aj podnik s menším množstvom prostriedkov možnosť presadiť svoje záujmy.⁴²

V dôsledku centralizácie moci v korporativistických parlamentných systémoch ostáva záujmovým skupinám veľmi málo alternatív na presadenie svojich záujmov. Ako sme už spomínali, v politike je kladený dôraz na konsenzus a spoluprácu s ostatnými, kvôli čomu sa podniky snažia pôsobiť na verejnú moc skôr kolektívne ako individuálne. V pluralistických zariadeniach je ekonomická a politická moc fragmentovaná, vďaka čomu nemusia záujmové

⁴⁰ TAMINIAU, Yvette – WILTS, Arnold. Corporate lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies. [cit. 2023-02-24]. s. 123. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/pa.215>

⁴¹ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 830-831. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

⁴² HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 831. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

skupiny uzatvárať medzi sebou kompromisy a konať na základe konsenzu. Toto prostredie vytvára stimuly pre záujmové skupiny zapájať sa do politických procesov individuálne a na základe svojich vlastných záujmov a preferencií.⁴³

Po uskutočnení prvých dvoch rozhodnutí si podnik volí špecifické stratégie a taktiky ovplyvňovania. Autori rozlišujú informačnú stratégiu, finančné stimuly a stratégiu vytvárania spojeneckých skupín (constituency building).

Princíp informačnej stratégie spočíva v poskytovaní špecifických informácií o politických preferenciách podnikov zákonodarcom s cieľom ovplyvniť ich rozhodnutia. Podniky častokrát poskytujú informácie týkajúce sa nákladov a prínosov vyplývajúcich z prejednávaných legislatívnych návrhov. Ide o informácie týkajúce sa určitej problematiky, akou môžu byť informácie o iných veľkých podnikoch, ako aj informácie týkajúce sa trhu, ako napríklad o prebiehajúcich investíciách, ktoré môžu mať veľký ekonomický dopad. Medzi taktiky používané pri tejto stratégii patrí: poskytovanie informácií zákonodarcom internými aj externými profesionálmi, poskytovanie pozičných dokumentov a technických správ, vytváranie think-tankov a výskumných skupín, podávanie výpovedí z pozície súdneho znalca.⁴⁴

Ďalšia stratégia predstavuje snahy o ovplyvnenie rozhodovacích orgánov pomocou finančných stimulov. Podniky môžu okrem informácií poskytovať aj finančnú podporu rôznym politickým inštitúciám. Táto stratégia je efektívna najmä v otvorených a pluralistických ekonomikách, akou sú napríklad Spojené Štáty Americké. V európskych krajinách je táto stratégia menej vyskytujúcim sa javom. Taktiky spojené s touto stratégiou sú: poskytovanie finančnej podpory politikom, respektíve politickým stranám; financovanie cestovných nákladov; honoráre za verejné prejavy; personálne služby. Pod pojmom personálne služby rozumieme zamestnávanie personálu, ktorý má priame politické skúsenosti alebo fakt, že zástupca firmy je zároveň na určitej politickej pozícii.⁴⁵

Stratégia vytvárania spojeneckých skupín nie je na rozdiel od predchádzajúcich dvoch stratégií mierená priamo na zákonodarcov. Podniky využívajúce túto stratégiu sa snažia

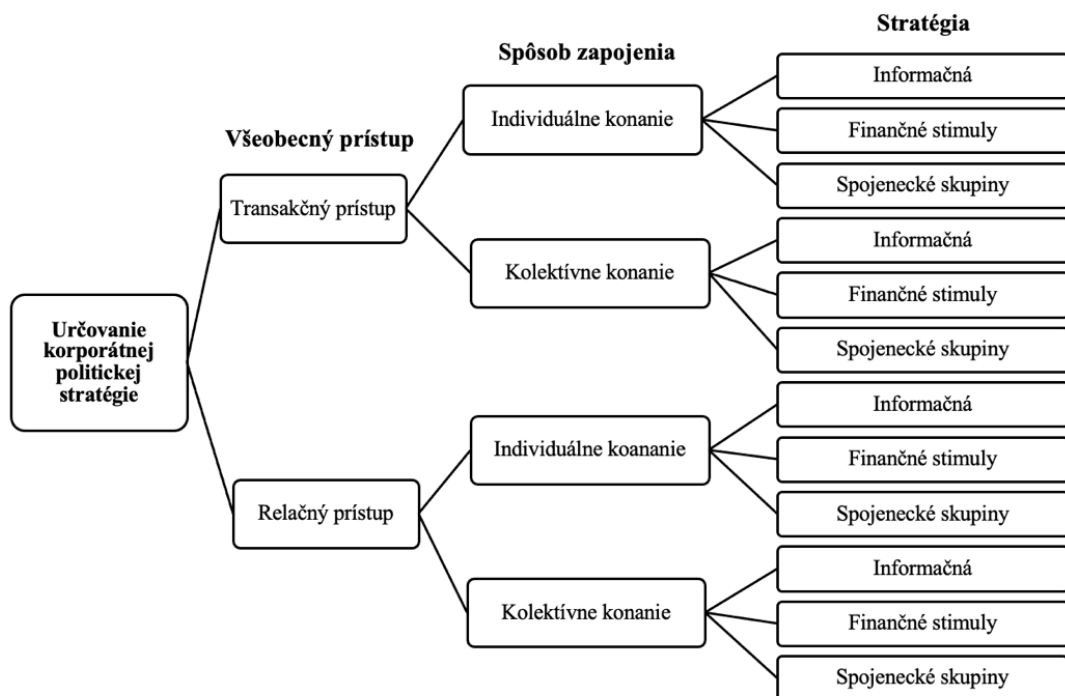
⁴³ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 830-833. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

⁴⁴ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 834. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

⁴⁵ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 834. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

ovplyvniť verejnú politiku pomocou získavania podpory od voličov a občanov, ktorí zase komunikujú svoje politické preferencie rozhodovacím orgánom štátu.⁴⁶ Táto stratégia teda pôsobí na rozhodovacie orgány nepriamo prostredníctvom občanov. Pri tejto stratégii sú využívané následné taktiky: „grassroots“ lobing využívajúci zamestnancov, zákazníkov, dodávateľov alebo iných jednotlivcov spojených s podnikom; advokačná reklama, kedy je verejnosti prezentovaný určitý politický postoj; tlačové konferencie o otázkach verejnej politiky; programy pre politickú a ekonomickú edukáciu.⁴⁷

Je dôležité podotknúť, že používanie jednej stratégie (respektíve taktík, ktoré pod stratégiu spadajú) nevyklučuje simultánne používanie inej stratégie. Na obrázku č. 5 môžeme vidieť proces voľby a delenie korporátnych politických stratégií.

Obrázok č.2, Prameň: TAMINIAU, Yvette – WILTS, Arnold: *Corporate lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies*. [cit. 2023-02-24]. (2006). s. 123. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

⁴⁶ HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. [cit. 2023-02-24]. s. 834-835. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>

⁴⁷ TAMINIAU, Yvette – WILTS, Arnold. Corporate lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies. [cit. 2023-02-24]. s. 123-124. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/pa.215>

2 Ciele a metodika práce

Európska únia predstavuje integračné zoskupenie 27 členských štátov. Jedným zo základných princípov Európskej únie je prenášanie právomocí národných štátov na jej inštitúcie. Vplyv rozhodnutí Európskej únie na členské krajiny je nepopierateľný, vzhľadom na skutočnosť, že európska legislatíva má prednosť pred vnútroštátnou legislatívou. Prijímanie európskej legislatívy je predmetom neustálej diskusie a rokovaní, na ktorých sa podieľa viacero aktérov. Jedným z aktérov sú aj záujmové skupiny z podnikateľského prostredia – nadnárodné korporáty, ktoré sa aktívne zapájajú do legislatívneho procesu a snažia sa presadiť alebo ochrániť svoje záujmy.

Hlavným cieľom tejto práce je objasniť pôsobenie korporátov, ako subjektu lobingu, na pôde Európskej únie a v rámci jej jednotlivých inštitúcií. Na dosiahnutie hlavného cieľa boli stanovené čiastkové ciele. Prvým parciálnym cieľom je definovať základné pojmy, ako lobing a záujmová skupina, a rovnako poskytnúť zhrnutie základných lobingových stratégií a techník. Druhý čiastkový cieľ je zameraný na objasnenie teoretických východísk lobistickej činnosti nadnárodných korporátov a takisto na objasnenie rôznych korporátnych politických stratégií. Tretím parciálnym cieľom je vysvetlenie možností lobovania korporátov na úrovni najdôležitejších inštitúcií Európskej únie. Štvrtým a zároveň posledným čiastkovým cieľom tejto práce je priblížiť prax lobovania nadnárodných korporátov v Európskej únii pomocou prípadovej štúdie.

Na dosiahnutie daných čiastkových cieľov a následne hlavného cieľa sme si najprv spravili prehľad dostupnej literatúry k danej problematike. Následne sme zbierali informácie a poznatky z rôznych zdrojov, ktoré sa dotýkajú danej problematiky tejto práce. Pracovali sme najmä so zahraničnou literatúrou v anglickom jazyku z dôvodu malého množstva dostupnej slovenskej literatúry, ktorá sa venuje danej téme. Na objasnenie témy práce sme využívali knižné, ako aj internetové zdroje. Prevažnú časť použitej literatúry tvoria odborné vedecké články, zverejnené vo vedeckých časopisoch a takisto rôzne knihy. Informácie sme takisto čerpali z oficiálnych stránok európskych inštitúcií a rôznych neziskových organizácií. Väčšina použitých zahraničných zdrojov bola voľne dostupná online na rôznych stránkach, akými sú ResearchGate, Google Scholar alebo Academia.

Z hľadiska metodológie sme používali najmä analytické metódy a metódy dedukcie. V závere práce bola takisto použité prípadová štúdia, pomocou ktorej sme chceli poukázať na konkrétne prípad lobingu nadnárodnej spoločnosti v Európskej únii.

3 Lobing v Európskej únii

Záujmové skupiny zohrávajú dôležitú a legitímnu úlohu v rozhodovacích procesoch demokratických zriadení. EÚ, ktorá predstavuje integračné zoskupenie 27 členských štátov, rozhodne nie je výnimkou. Úradníci z rôznych inštitúcií EÚ čelia dennodenne veľkému počtu záujmových skupín, vo februári 2023 bolo v EÚ oficiálne zaregistrovaných 12 534 záujmových skupín.⁴⁸

EÚ predstavuje neustále sa vyvíjajúci politický systém. EÚ, ako ju v súčasnosti poznáme, je diametrálne odlišná od Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ z roku 1951. Počas rokov existencie EÚ sa kompetencie a rozhodovacie procesy postupne presúvali z národnej úrovne na tú európsku. V súčasnosti sú legislatívne rozhodnutia EÚ právne záväzne pre všetky členské štáty a pre všetkých ostatných aktérov na ich území. Nie je teda prekvapujúce, že sa v prostredí EÚ a jej verejnej politiky vyvinula značná závislosť medzi reprezentantmi EÚ a lobistami pôsobiacimi na pôde EÚ. Vysoká fragmentácia inštitúcií EÚ spolu s rastúcou otvorenosťou inštitúcií EÚ voči záujmovým skupinám, poskytuje lobistom množstvo prístupových bodov k rozhodovaciemu procesu v rámci EÚ. Kvôli neustálej kritike demokratického deficitu podnikla Európska Komisia od začiatku 90. rokov 20. storočia niekoľko iniciatív na podporu zapojenia záujmových skupín, akými sú napríklad Biela kniha o európskom riadení z roku 2001 (White Paper on European Governance) alebo Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti z roku 2006 (Green Paper on the European transparency initiative).⁴⁹

3.1 Korporátny lobing v Európskej únii

Lobistická činnosť obchodných spoločností je na pôde EÚ neustále prítomnou realitou. Obchodné spoločnosti disponujú významnými ekonomickými a informačnými zdrojmi, vďaka čomu dokážu ovplyvňovať legislatívny proces EÚ vo všetkých jeho fázach – od iniciovania a ratifikácie legislatívneho návrhu v Rade EÚ, formulácie v Európskej Komisii, reformulácie návrhu na pôde EP, až po konečný výklad, harmonizáciu a implementáciu legislatívneho aktu v národných štátoch. Záujmové skupiny zastupujúce záujmy podnikateľských subjektov predstavujú dôležitého poskytovateľa informácií potrebných pre

⁴⁸ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

⁴⁹ KLÜVER, Heike. *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions, and Policy Change*. (2013). s. 2.

rozvoj a realizáciu verejnej politiky EÚ a zároveň prispievajú k legitimitě rozhodnutí zákonodarcov. Korporátna politická činnosť podnikov sa v EÚ rozšírila v 90. rokoch 20. storočia najmä vďaka jednotnému trhu, ktorý bol zavedený 1.1.1993 a zaručuje voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a osôb.⁵⁰ V súčasnosti je podiel záujmových skupín zastupujúcich podnikateľskú sféru na celkovom počte oficiálne zaregistrovaných lobistických organizácií viac ako 50%, čo poukazuje na stále väčšie zapojenie spoločností do politiky EÚ. Záujmové organizácie zastupujúce konkrétne podniky a skupiny tvoria až 25% celkového počtu zaregistrovaných organizácií.⁵¹

3.1.1 Teória prístupu

Na vysvetlenie interakcie medzi obchodnými záujmami a inštitúciami EÚ hovorí Bouwen o „teórii prístupu“ (access theory). Tradičné výskumy z oblasti lobingu sa sústreďujú na skúmanie vplyvu, ktorý majú obchodné záujmy na politiku EÚ. Vzhľadom na fakt, že meranie vplyvu je v oblasti politológie pomerne problematické, sa teória prístupu na rozdiel od väčšiny výskumov sústreďuje na prístup obchodných záujmov k inštitúciám EÚ. Podľa Bouwena existujú tri organizačné formy obchodných záujmov. Obchodné spoločnosti môžu konať individuálne, kolektívne a pomocou zastúpenia tretími stranami. Korporátny lobing v inštitúciách EÚ predstavuje podľa tejto teórie „výmenný vzťah medzi dvoma skupinami vzájomne závislých organizácií.“⁵² Pod vzájomne závislými organizáciami chápe autor privátnych (obchodné spoločnosti) a verejných aktérov (inštitúcie EÚ). Korporátny lobing nepredstavuje jednosmernú interakciu zo strany obchodných spoločností z dôvodu, že aj verejní aktéri EÚ majú záujem o interakciu so súkromným sektorom s cieľom zaručiť svoje optimálne fungovanie. Interakcia medzi privátnymi a verejnými aktérmi predstavuje sériu medzi-organizačných výmen, kde privátni aktéri požadujú prístup k inštitúciám EÚ a na druhej strane inštitúcie EÚ požadujú niekoľko zdrojov, ktoré sú kľúčové pre ich fungovanie. Tieto zdroje nazýva autor ako „prístupové statky“ (access goods). Teória uvádza tri druhy prístupových statkov, ktorých základ tvoria informácie.

1. Odborné znalosti: tento prístupový statok predstavuje odborné znalosti a technický know-how privátnych aktérov, potrebný na pochopenie

⁵⁰ COEN, David – RICHARDSON, Jeremy. *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues*. (2009). s. 145.

⁵¹ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-03-05]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

⁵² BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access. [cit. 2023-03-14]. s. 5. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>

mechanizmov trhu. Tieto informácie sú nevyhnutné pri tvorbe a hodnotení efektívnej legislatívy EÚ v konkrétnych sektoroch.

2. Informácie o európskom všeobecnom záujme: tento prístupový statok predstavuje informácie z privátneho sektora potrebné na definovanie európskeho všeobecného záujmu. Európsky všeobecný záujem zahŕňa potreby a záujmy jednotlivých sektorov na európskej hospodárskej scéne, respektíve na pôde jednotného trhu EÚ. Všeobecnosť záujmu spočíva v tom, že sa na jeho formulácii podieľajú viaceré strany, ktorými môžu byť obchodné spoločnosti, zamestnanci, obchodné asociácie, krajiny a podobne.
3. Informácie o domácom všeobecnom záujme: tento prístupový statok predstavuje informácie potrebné na definovanie domáceho všeobecného záujmu. Domáci všeobecný záujem pozostáva z potrieb a záujmov jednotlivých sektorov na pôde domáceho trhu a na pôde domácej politickej a sociálnej arény.⁵³

Kľúčovými inštitúciami legislatívneho procesu EÚ sú: Európska Komisia, Rada EÚ a Európsky parlament (EP). Tieto inštitúcie požadujú prístupové statky od privátneho sektora, výmenou za prístup k legislatívnemu procesu. Nasledujúce podkapitoly sú zamerané na jednotlivé kľúčové inštitúcie EÚ, prístupové statky, ktoré od spoločností vyžadujú a taktiež na možnosti lobingu v rámci týchto inštitúcií.

3.1.2 Európska komisia

Európska komisia je najvyšší výkonný orgán EÚ, ktorý disponuje najvyšším stupňom nadnárodnosti spomedzi spomínaných troch inštitúcií. Komisia sa zameriava na presadzovanie spoločného európskeho záujmu, ako aj svojej vlastnej pozície. Európska komisia je riadená skupinou 27 komisárov, zastupujúcich jednotlivé členské krajiny EÚ, na čele ktorých stojí predseda komisie. V súčasnosti je predsedníčkou komisie Ursula von der Leyen. Členovia Európskej komisie sú povinní zložiť slávnostný sľub, ktorým sa zaväzujú dodržiavať zmluvy a Chartu základných práv EÚ a zároveň vykonávať svoje povinnosti úplne nezávisle a vo všeobecnom záujme EÚ. Komisári musia teda opustiť národné záujmy svojich krajín a konať v záujme EÚ. Európska komisia sa delí na generálne riaditeľstvá (DG

⁵³ BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access. [cit. 2023-03-14]. s. 2-12. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>

– Directorate General), ktoré sú zodpovedné za rôzne oblasti politiky EÚ. Generálne riaditeľstvá sa ďalej delia na riaditeľstvá (Directorates) a následne oddelenia (Units).⁵⁴

Podľa teórie prístupu sú pre komisiu kľúčové informácie o európskom všeobecnom záujme, ktoré jej pomáhajú definovať a následne presadzovať spoločný európsky záujem. Odborné znalosti sú pre komisiu takisto veľmi dôležité, vzhľadom na to, že len ona má právo legislatívnej iniciatívy a je zodpovedná za prvotnú formuláciu legislatívnych návrhov. Podľa Bouwena je v rámci komisie preferované individuálne konanie veľkých individuálnych korporátov, ktoré majú zväčša najvyšší stupeň prístupu k tejto inštitúcii.⁵⁵

Podľa Šeba a Macejáka sú z pohľadu lobistov a záujmových skupín v rámci komisie najzaujímavejší takzvaní úradníci (desk officers), ktorí pripravujú podkladové materiály k jednotlivým legislatívnym návrhom. Aby si komisia dokázala zabezpečiť potrebné informácie pre rozhodovanie vo vlastnej réžii, obracia sa často práve na privátny sektor alebo mimovládne organizácie. Úradníci sú preto otvorení komunikácii so záujmovými skupinami. Komisia takisto vytvára podmienky na zapojenie sa do legislatívneho procesu pre súkromný sektor prostredníctvom expertných a pracovných skupín, v rámci ktorých sa stretávajú zainteresované strany, ktorých sa legislatívny návrh týka. Pomocou týchto skupín komisia získava potrebné informácie z praxe, vďaka ktorým môže prijímať legislatívu, ktorá reflektuje potreby a záujmy zainteresovaných strán. Popri oficiálnych praktikách (expertné a pracovné skupiny) využívajú na pôde Európskej komisie lobisti aj neoficiálne praktiky, ktoré sú plne legálne. Jednou z neoficiálnych taktík je osobný kontakt lobistu a úradníka, ktorý sa priamo podieľa na tvorbe legislatívy, kedy sa lobista snaží úradníka presvedčiť, aby zakomponoval ním navrhované zmeny priamo do legislatívneho návrhu.⁵⁶

Postupom času sa na pôde komisie etablovali záujmové skupiny, ktoré komisia považuje za overené a dôveryhodné, a preto najčastejšie udržiava kontakty práve s týmito skupinami. Tieto skutočnosti viedli k vzniku sekundárneho lobingu na pôde komisie. Neetablované spoločnosti, respektíve záujmové skupiny lobujú tie záujmové skupiny, ktoré sú na pôde komisie najaktívnejšie a udržujú s ňou pravidelné kontakty. Touto cestou sa snažia presadiť svoje záujmy a návrhy, ktoré by inak neboli komisiou vypočítané.⁵⁷

⁵⁴ EURÓPSKA KOMISIA. Organizačná štruktúra. [cit. 2023-03-14]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/about-european-commission/organisational-structure_sk

⁵⁵ BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access. [cit. 2023-03-14]. s. 24-35. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>

⁵⁶ ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 191-197.

⁵⁷ ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 191-197.

3.1.3 Európsky parlament

Európsky parlament je orgán EÚ, ktorý spĺňa nadnárodné aj medzivládne charakteristiky. V súčasnosti má EP 705 poslancov rozdelených do 7 politických skupín a 1 technickej skupiny. Najväčšou politickou skupinou je EPP (Európska ľudová strana), ktorá má 176 členov. Poslanci EP sú takisto rozdelení do 20 špecializovaných stálych výborov, v rámci ktorých vypracúvajú, menia a prijímajú legislatívne návrhy a iniciatívne správy. Každý výbor pozostáva z 25 až 88 poslancov (poslankýň) EP a má svojho predsedu (predsedníčku), predsedníctvo a sekretariát.⁵⁸ Hlavné funkcie EP spočívajú v legislatívnej, kontrolnej a rozpočtovej právomoci. Vďaka Maastrichtskej zmluve z roku 1992 a Amsterdamskej zmluve z roku 1997 sa posilnilo postavenie EP v legislatívnom procese EÚ, ktoré bolo predtým veľmi obmedzené. Maastrichtská zmluva zaviedla spolurozhodovací prístup, ktorý bol neskôr Lisabonskou zmluvou premenovaný na riadny legislatívny postup, v ktorom má EP a Rada EÚ rovnako dôležité postavenie. EP môže v rámci riadneho legislatívneho procesu vyjadriť svoj súhlas/nesúhlas s legislatívnym návrhom a taktiež k nemu vypracovať pozmeňujúce návrhy.⁵⁹

Podľa Bouwena sú pre EP kľúčové informácie, ktoré mu napomáhajú pri vyhodnocovaní legislatívnych návrhov, ktoré predkladá Európska komisia. Ako priamo volený orgán EÚ, by mal EP nahliadať na legislatívne návrhy z európskej perspektívy a vyhodnocovať vplyv navrhovanej legislatívy na priestor Európskeho jednotného trhu. Vzhľadom na tieto skutočnosti sú pre EP dôležité informácie o európskom všeobecnom záujme. Poslanci EP, reprezentujúci jednotlivé členské krajiny, sú volení v priamych voľbách na národnej úrovni. Aby zvýšili svoje šance na opätovné zvolenie do EP, potrebujú poslanci disponovať informáciami o potrebách a preferenciách svojich voličov. Preto sú informácie o domácom všeobecnom záujme ďalším kľúčovým prístupovým statkom, ktorý EP vyžaduje od privátneho sektora. Obchodné spoločnosti, ktoré nevykonávajú lobistickú činnosť individuálne, ale naopak prostredníctvom členstva v rôznych obchodných združeniach, majú zväčša najväčší prístup k EP. Európske obchodné združenia sú v získavaní prístupu k EP najúspešnejšie, vzhľadom na efektivitu, s ktorou dokážu

⁵⁸ EURÓPSKY PARLAMENT. Organizácia. [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/organisation-and-rules/organisation>

⁵⁹ EURÓPSKY PARLAMENT. Právomoci a postupy. [cit. 2023-03-15]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/powers-and-procedures>

poskytnúť informácie o európskom všeobecnom záujme, ktorý je najdôležitejším prístupovým statkom EP.⁶⁰

Pre korporáty, ale aj iné záujmové skupiny sú výbory, do ktorých sú poslanci EP rozdelení, vstupnou bránou k presadeniu ich záujmov na pôde EP. Každý legislatívny návrh, ku ktorému sa má EP vyjadriť je priradený výboru, ktorému prináleží problematika návrhu. Výbory si následne volia spravodajcu, ktorý je zodpovedný za prípravu dodatkov k danému návrhu. Následne o dodatkoch hlasuje výbor a finálny dokument je potom posunutý na plenárne zasadnutie EP. Prvou možnosťou ovplyvnenia legislatívneho procesu je presvedčenie spravodajcu, aby zahrnul návrhy a zmeny lobistu priamo do navrhovaných dodatkov EP k danému legislatívnemu návrhu. Táto možnosť vyžaduje dlhoročné skúsenosti a veľmi dobré osobné kontakty, preto nie je vždy úspešná. Ak sa lobistom spravodajcu nepodarí presvedčiť, pokúšajú sa o ovplyvnenie poslancov, ktorí sú súčasťou daného výboru. Pomocou organizovania rôznych seminárov, konferencií a okrúhlych stolov so zástupcami všetkých zainteresovaných skupín sa lobisti snažia ovplyvniť hlasovanie o legislatíve v danom výbore. Prostredníctvom týchto stretnutí sa spoločnosti snažia presvedčiť poslancov o správnosti a dôležitosti zmien a dodatkov, ktoré by podľa nich mali byť zahrnuté v návrhu dodatkov k určitému legislatívnemu návrhu. V prípade, že presvedčanie spravodajcu a poslancov nie je úspešné, môžu lobisti tento proces opakovať v druhom čítaní, no len v tom prípade, ak nedôjde v prvom čítaní ku kompromisu medzi EP a Radou EÚ.⁶¹

Ďalším spôsobom lobovania na pôde EP je udržiavanie kontaktov s určitými politickými kruhmi v rámci politických skupín v EP. Predsedovia jednotlivých výborov predstavujú najčastejšie kontaktované osoby, pretože úzko spolupracujú so spravodajcami a môžu tak značne ovplyvniť vývoj daného legislatívneho návrhu. V prípade závažných legislatívnych zmien sa korporáty snažia opierať aj o ideologické delenie politických skupín, kedy sa snažia presvedčiť predsedu skupiny, prípadne jeho blízkych spolupracovníkov o správnosti svojich zámerov.⁶²

⁶⁰ BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access. [cit. 2023-03-18]. s. 20-35. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>

⁶¹ ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 184-191.

⁶² ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 184-191.

3.1.4 Rada Európskej únie

V silnom kontraste s Európskou komisiou, spĺňa Rada EÚ skôr medzivládne charakteristiky ako tie nadnárodné. Článok 16, Hlava I Zmluvy o Európskej únii hovorí, že „Rada sa skladá z jedného zástupcu každého členského štátu na ministerskej úrovni, ktorý môže zaväzovať vládu príslušného členského štátu a hlasovať za ňu.“⁶³ Rada teda nemá stálych členov, ale stretáva sa v 10 rôznych zloženiach podľa prerokúvanej oblasti politiky. Ministri, ktorí sú podľa oblastí politiky vysielaní členskými štátmi sa schádzajú, aby prerokovali, menili a prijímali právne predpisy a koordinovali politiky členských štátov EÚ. Obsah a formu rokovaní určuje štát, ktorý v danej chvíli Rade predsedá. Predsedníctvo sa obmieňa každých 6 mesiacov a predsedom Rady je vždy jeden z členských štátov. Za prípravu a koordináciu činnosti zasadnutí Rady EÚ zodpovedá výbor stálych predstaviteľov, respektíve COREPER, ktorý sa schádza raz týždenne vo dvoch formáciách. COREPER sa skladá zo stáleho predstaviteľa a zástupcu stáleho predstaviteľa so štatútom veľvyslanca pri EÚ. Ďalším podporným orgánom Rady EÚ sú vysoko špecializované pracovné skupiny a výbory, ktoré môžu byť stále alebo vytvorené ad hoc na konkrétny účel a následne po splnení úlohy zrušené. V rámci pracovných skupín väčšinou pôsobia odborníci z jednotlivých národných ministerstiev, ktorí spolu so zástupcami štátov pôsobiacimi na stálych zastúpeniach pri EÚ hája svoje národné záujmy.^{64, 65}

Vzhľadom na to, že v Rade prevláda vplyv národných záujmov je potrebné, aby členské štáty poznali svoje národné, respektíve domáce záujmy. Preto vyžadujú členovia Rady od korporátnych aktérov najmä informácie o všeobecnom domácom záujme. Tento prístupový statok im umožňuje oboznámiť sa s potrebami a záujmami na pôde domáceho trhu a domácej politickej arény, čo im pomáha pri reprezentácii národného záujmu. Rada EÚ predstavuje legislatívny a takisto exekutívny orgán, spolu s Európskou komisiou je zodpovedná za implementáciu legislatívy EÚ. V praxi to znamená, že členské štáty, ktoré sú v rámci Rady reprezentované, musia efektívne implementovať rozhodnutia prijaté na pôde EÚ do národnej legislatívy. Toto je ďalší dôvod, prečo sú pre Radu EÚ dôležité informácie o domácom všeobecnom záujme, ktoré neskôr v legislatívnom procese uľahčujú

⁶³ EURÓPSKA ÚNIA. Zmluva o Európskej únii. [cit. 2023-03-16]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

⁶⁴ EURÓPSKA ÚNIA. Rada Európskej únie. [cit. 2023-03-16]. Dostupné na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/council-european-union_sk

⁶⁵ EURÓPSKA ÚNIA. Zmluva o Európskej únii. [cit. 2023-03-16]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

implementáciu pravidiel EÚ. Predsedníctvo a Generálny sekretariát Rady dodávajú tejto inštitúcii nadnárodný charakter. Generálny sekretariát Rady poskytuje asistenciu predsedovi Rady a administratívnu podporu v rámci rôznych stretnutí. Tieto skutočnosti vysvetľujú, prečo sa Rada EÚ, napriek tomu že má hlavne medzivládny charakter, zaujíma nielen o informácie o domácom všeobecnom záujme, ale aj o tie o európskom všeobecnom záujme. Podobne ako v EP, je na pôde Rady preferované kolektívne konanie korporátov v rámci obchodných združení. Vzhľadom na to, že Rada má medzivládny charakter a sú pre ňu kľúčové informácie o domácom všeobecnom záujme, majú najväčšiu šancu na získanie prístupu práve národné obchodné združenia. Rovnako dôležité sú pre Radu korporáty z domáceho prostredia, pretože majú veľký vplyv na ekonomiku danej krajiny. Členovia Rady jednotlivých krajín sú väčšinou otvorení najmä týmto aktérom z domáceho prostredia a dávajú im najväčší priestor na konzultáciu.⁶⁶

Rada EÚ, ako jeden z orgánov EÚ, neposkytuje podnikom veľa príležitostí na ovplyvnenie svojich aktivít a rozhodnutí. Existujú však určité komunikačné kanály, pomocou ktorých môžu korporáty presadiť svoje záujmy. Najpoužívanejším spôsobom ovplyvňovania je presadzovanie individuálnych záujmov spoločností na domácej pôde, a to konkrétne dorúčením názorov kompetentnému ministrovi. Korporáty sa touto technikou snažia posunúť svoje názory a záujmy do diskusie na úrovni Rady EÚ. Kontakty lobistov a Radou EÚ prebiehajú buď prostredníctvom priamych stretnutí – minister a lobista, alebo na stretnutiach pracovných skupín, skladajúcich sa z odborníkov z príslušného ministerstva, ktoré sa zaoberá oborom, ktorý predstavuje cieľ lobistu.

Ďalší zo spôsobov, ako sa môžu korporátne záujmové skupiny presadiť na pôde Rady, je dostať sa na úroveň partnera stáleho zastúpenia pri EÚ danej krajiny. Štáty, ktoré chcú pomáhať spoločnostiam na svojom území, zvyknú udržiavať na úrovni stáleho zastúpenia dobré vzťahy s lobistami, ktorí reprezentujú záujmy týchto spoločností. Zástupcovia na stálych zastúpeniach pri EÚ následne vytvárajú pracovné skupiny so zástupcami obchodných spoločností, ktoré slúžia ako priestor na výmenu informácií a postojov, týkajúcich sa aktuálnych problematik. Takýto typ spolupráce podporuje aj spoluprácu záujmových skupín s EP, pretože ak dôjde k osvojeniu názorov záujmovej skupiny predstaviteľmi národnej úrovne v rámci Rady a rovnako europoslancami, je možné

⁶⁶ BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access. [cit. 2023-03-16]. s. 30-35. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>

dosiahnuť jednohlasný postoj daného štátu na úrovni oboch zákonodarných inštitúcií – Rada EÚ a EP.⁶⁷

3.2 Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti a register transparentnosti

Siim Kallas, toho času podpredseda Európskej komisie pre administratívne záležitosti, audit a boj proti podvodom predstavil 3. marca 2005 iniciatívu komisie, ktorá mala posilniť transparentnosť rozhodovacích procesov inštitúcií EÚ. Cieľom tejto iniciatívy bolo „začať diskusiu so všetkými zainteresovanými stranami o spôsoboch zvýšenia transparentnosti v súvislosti s finančnými prostriedkami Spoločenstva, o konzultáciách s občianskou spoločnosťou a o úlohe lobistov a mimovládnych organizácií v rozhodovacom procese na úrovni EÚ.“⁶⁸

9. novembra 2005 prijala Európska komisia európsku iniciatívu za transparentnosť a 3. mája 2006 bola uverejnená Zelená kniha o európskej iniciatíve za transparentnosť. V Zelenej knihe sa uvádza zámer komisie vytvoriť internetový portál, ktorý mal slúžiť ako „dobrovoľný registračný systém pre všetky záujmové skupiny a lobistov, ktorí sa chcú zúčastniť na konzultáciách o iniciatívach EÚ.“⁶⁹

V roku 2011 bol spustený internetový portál s názvom The Transparency Register, ktorý je spravovaný spoločne Európskym parlamentom, Európskou komisiou, a Radou EÚ. Predstavuje „online databázu, ktorá obsahuje zoznam skupín a organizácií, ktoré sa snažia ovplyvniť vypracovanie alebo implementáciu politiky a legislatívy EÚ.“⁷⁰ Poskytuje informácie o tom, aké záujmy sú zastúpené na pôde EÚ, v koho mene sú záujmy reprezentované, a takisto informácie o finančných a ľudských zdrojoch potrebných na reprezentáciu týchto záujmov.

Na pôde EÚ pôsobí podľa registru transparentnosti viacero typov organizovaných záujmov, ktorými sú: konzultačné spoločnosti, právnické spoločnosti, samostatne zárobkovo činní konzultanti, podniky a skupiny, obchodné a podnikateľské asociácie, odborové zväzy a profesijné združenia, mimovládne organizácie, think-tanky a výskumné inštitúcie,

⁶⁷ ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. (2008). s. 198-199.

⁶⁸ PAVLOVIČ, Branislav – SLOVÁKOVÁ, Veronika – LIPKOVÁ Dana. *Lobing v Európskej únii*. (2006). s. 64.

⁶⁹ EURÓPSKA KOMISIA. Zelená kniha: Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti. [cit. 2023-02-06]. Dostupné na: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/1e468b07-27ba-46bc-a613-0ab96fc10aa9>

⁷⁰ EURÓPSKY PARLAMENT. Lobistické skupiny a transparentnosť. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/sk/transparency/lobby-groups>

akademické inštitúcie, organizácie zastupujúce cirkvi a náboženské spoločenstvá, združenia verejných orgánov, subjekty zriadené tretími krajinami, iné organizácie, verejné alebo zmiešané subjekty.

K 26.2.2023 bolo v registri transparentnosti zaregistrovaných celkovo 12 534 záujmových skupín. Najväčšie zastúpenie mala podnikateľská sféra, ktorá bola dokopy zastúpená 6 714 organizáciami, z čoho boli podniky a skupiny zastúpené 3 080 organizáciami. Táto štatistika len potvrdzuje význam a rozsah zapojenia obchodných spoločností do rozhodovacích procesov na pôde EÚ.⁷¹

Skupina	Počet
konzultačné spoločnosti	555
právnické spoločnosti	85
samostatne zárobkovo činní konzultanti	141
podniky a skupiny	3 080
obchodné a podnikateľské asociácie	2 650
odborové zväzy a profesijné združenia	984
mimovládne organizácie	3 501
think-tanky a výskumné inštitúcie	569
akademické inštitúcie	309
organizácie zastupujúce cirkvi a náboženské spoločenstvá	48
združenia verejných orgánov	154
subjekty zriadené tretími krajinami	2
iné organizácie, verejné alebo zmiešané subjekty	456

Tabuľka č. 2 – Záujmové skupiny v EÚ, Prameň: EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-02-26].

Dostupné

na:

<https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

⁷¹ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

4 Lobing spoločnosti BASF v Európskej únii

Spoločnosť BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik) je nadnárodná spoločnosť založená v roku 1865, so sídlom v nemeckom Ludwigshafene. BASF pôsobí najmä v chemickom priemysle vo viac ako 90 krajinách sveta a zamestnáva viac ako 110 000 ľudí. BASF group je tvorená 248 spoločnosťami, na vrchu ktorých stojí BASF SE. „My tvoríme chémiu“ – toto sú slová tvoriace slogan najväčšieho chemického producenta na svete.⁷² Tento nadnárodný aktér je však zodpovedný aj za výrobu toxických PFAS (perfluórované a polyfluórované alkylsulfonáty) látok, ktoré sú známe aj ako „večné chemikálie“, za znečisťovanie životného prostredia a v neposlednom rade za obrovskú uhlíkovú stopu, vzhľadom na vysokú závislosť na fosílnych palivách. Napriek tomu, že BASF požaduje, aby bol „stimulovaný“ vývoj bezpečnejších a viac udržateľných alternatív, naďalej pokračuje vo výrobe spotrebných toxických látok doma i v zahraničí. Zatiaľ, čo sa jej politické konexie rozširujú a politický vplyv rastie z národnej úrovne na tú európsku, spoločnosť nie je schopná nahradiť nebezpečné látky bezpečnými chemikáliami. Vďaka svojmu niekoľko-miliónovému rozpočtu na lobing, využívaniu tretích strán na lobovanie a aktívnej sieti priemyselných spojencov, sa jej darí spomaľovať proces prijímania reforiem nariadení EÚ, akou je napríklad revízia nariadenia REACH (nariadenie o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok), ktorá je v súčasnosti viac než potrebná.⁷³

BASF je síce najväčším chemickým producentom na svete, ale má veľmi ďaleko od prvenstva v oblasti ochrany životného prostredia. Podľa správy švédskej mimovládnej organizácie ChemSec z roku 2022, vyrába spoločnosť BASF 25 perzistentných látok, z ktorých 11 patrí medzi „večné chemikálie“.⁷⁴ BASF čelí kritike najmä z toho dôvodu, že nevyraďuje zo svojho portfólia produkty, ktoré sú vyrábané pomocou týchto nebezpečných látok. ChemSec zároveň tvrdí, že BASF disponuje bezpečnejšími alternatívami svojich produktov, no nesnaží sa ich predávať svojim zákazníkom. Na „net-zero transformáciu“, čiže prechod k zníženiu emisií skleníkových plynov čo najbližšie k nule, vyčlenilo BASF €400 miliónov na obdobie jedného roka. Táto investícia sa však zdá byť pomerne nízka

⁷² BASF. Organization. [cit. 2023-03-27]. Dostupné na: <https://www.basf.com/global/en/who-we-are/organization.html>

⁷³ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-03-28]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

⁷⁴ CHEMSCORE. ChemScore report card 2022 BASF. [cit. 2023-03-28]. Dostupné na: <https://chemscore.chemsec.org/reports/basf-2022/>

v porovnaní s inými. Za rok 2022 dosiahli tržby BASF 87,3 miliárd eur, popri čom sa spoločnosť chystá uskutočniť novú investíciu v Číne v hodnote 10 miliárd eur.⁷⁵

Na pôde EÚ sa pripravuje množstvo nových nariadení z oblasti chemického priemyslu, ako súčasť Európskej zelenej dohody. PFAS látky sú predmetom iniciatívy na úrovni EÚ, zatiaľ čo iné nebezpečné látky by mali byť predmetom prísnejšej regulácie v rámci revízie nariadení REACH a CLP (nariadenie o klasifikácií, označovaní a balení látok a zmesí). Spoločnosť BASF má dlhú históriu v boji s progresívnou reguláciou chemických látok. Podľa Corporate Europe Observatory je lobistický boj proti pôvodnému nariadeniu REACH, ktoré bolo prijaté v roku 2006, jedným z najspornejších. BASF bola jedným z európskych podnikov, ktoré najagresívnejšie bojovali proti prijatiu tohto nariadenia, čo je vo veľkom rozpore so samo vyhláseným záväzkom BASF k udržateľnosti. Tvrdenie, že REACH by viedlo k „deindustrializácii Európy“, umiestňovanie svojich expertov priamo do príslušných politických odvetví, mobilizácia priemyselných spojencov – toto všetko využívalo BASF v tom čase na ovplyvňovanie rozhodnutí na pôde EÚ.

Postoj BASF ostal v súčasnosti takmer nezmenený, spoločnosť síce tvrdí, že podporuje navrhované chemické reformy, no na druhej strane môžeme konštatovať, že jej lobistické vyjadrenia sú viac menej v jej vlastnom záujme. Svojimi vyjadreniami volá BASF po globálnej reforme, čo je spoľahlivým spôsobom, ako oddialiť zmysluplné zmeny v odvetví. BASF sa taktiež snaží politikov odradiť od prijatia navrhovaných reforiem rôznymi verejnými vyjadreniami, na ktorých hovorí o „znižení financovaní svojich operácií v EÚ“, o „permanentnom znižovaní BASF v Európe“, a taktiež o fakte, že navrhované reformy „vytvárajú veľký otáznik o budúcnosti chemických látok v Európe.“⁷⁶

V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať kľúčovým taktikám, ktoré BASF využíva na ovplyvnenie rozhodnutí inštitúcií EÚ.

4.1 Lobing prostredníctvom predstaviteľov národnej vlády

Prvou z kľúčových lobistických taktík BASF je lobing na národnej úrovni. Môžeme konštatovať, že BASF disponuje excelentnými politickými konexiami, naprieč rôznymi politickými odvetviami a úrovňami vlády Nemecka. BASF, ako významný zamestnávateľ v spolkovej krajine Porýnie-Falcko udržiava s vládou pravidelné kontakty, pomocou

⁷⁵ BASF. Annual Press Conference. [cit. 2023-03-28]. s.13. Dostupné na: https://www.basf.com/global/documents/en/news-and-media/events/2023/full-year-results/BASF_Presentation_Annual-Press-Conference_2023.pdf

⁷⁶ FINANCIAL TIMES. BASF to downsize „permanently“ in Europe. [cit. 2023-03-28]. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/f6d2fe70-16fb-4d81-a26a-3afb93e0bf57>

ktorých sa snaží presadzovať svoje záujmy. Ako príklad môžeme uviesť návštevy ministerky-prezidentky Porýnia-Falcka Malu Dreyer závodov BASF v Ludwigshafene a v Belgicku, vrátane dvoch kontroverzných projektov – nový terminál skvapalneného zemného plynu a spoločný podnik (joint venture) s Air Liquide na výrobu vodíka na pôde BASF Antwerp.⁷⁷ Ďalším politikom, s ktorým BASF udržuje blízky vzťah je Olaf Scholz, súčasný nemecký kancelár. Generálny riaditeľ Martin Brudermüller navštívil v novembri 2022 spolu s Olafom Scholzom Peking, ako súčasť obchodnej delegácie, zloženej z 12 generálnych riaditeľov popredných nemeckých korporátov. Cieľom návštevy Číny bolo prejednanie hospodárskych vzťahov Nemecka a Číny, a zároveň malo dôjsť k stretnutiam čínskych a nemeckých spoločností za zavretými dverami. Na veľmi podobnej návšteve sa Brudermüller zúčastnil i v roku 2018, kedy sprevádzal kancelárku Angelu Merkel.⁷⁸

Po stretnutiach s predstaviteľmi chemického priemyslu, vrátane hlavných predstaviteľov BASF, povedal v januári 2023 Olaf Scholz na stretnutí v Mainzi: „Zabezpečíme, aby existoval špeciálny formát, prostredníctvom ktorého budeme hovoriť o budúcnosti priemyslu.“⁷⁹ Na stretnutí bola prítomná aj Malu Dreyer, ktorá hovorila o „rozvoji novej formy spolupráce medzi priemyslom a politikou a o spoločných prístupoch k riešeniam“, ktoré sa mali týkať aj dosiahnutia uhlíkovej neutrality.⁸⁰ Rozsiahly prístup BASF k najvyšším nemeckým predstaviteľom potvrdzuje aj správa od LobbyControl, podľa ktorej prebehlo medzi predstaviteľmi BASF a predstaviteľmi federálnej vlády Nemecka, v období od decembra 2021 do septembra 2022, minimálne 35 stretnutí.⁸¹ Konexie BASF v Nemecku však siahajú ešte ďalej, v roku 2005 informoval nemecký týždenník Stern o fakte, že vedenie BASF vie o 235 zamestnancoch, ktorí zároveň zastávajú politický mandát. Najprominentnejším z týchto zamestnancov bol Jürgen Creutzmann, ktorý v tom čase zastával funkciu podpredsedu parlamentu Porýnia-Falcka a zároveň funkciu vedúceho

⁷⁷KOCKARTZ, Andreas. Die rheinland-pfälzische Ministerpräsidentin Dreyer informiert sich in Flandern über LNG und erneuerbare Energien. [cit.2023-03-28]. Dostupné na: <https://www.vrt.be/vrtnws/de/2022/09/06/die-rheinland-pfaelzische-ministerpraesidentin-dreyer-informiert/>

⁷⁸ TOH, Michelle – COOBAN, Anna. Germany's leader and top CEOs have arrived in Beijing: They need China more than ever. [cit.2023-03-28]. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/03/business/germany-china-olaf-scholz-visit-trade/index.html>

⁷⁹ SÜDDEUTSCHE ZEITUNG. Scholz und Dreyer: Chemische Industrie hat Schlüsselrolle. [2023-03-28]. Dostupné na: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-mainz-scholz-und-dreyer-chemische-industrie-hat-schluesselrolle-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-230116-99-241803>

⁸⁰ SÜDDEUTSCHE ZEITUNG. Scholz und Dreyer: Chemische Industrie hat Schlüsselrolle. [2023-03-28]. Dostupné na: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-mainz-scholz-und-dreyer-chemische-industrie-hat-schluesselrolle-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-230116-99-241803>

⁸¹ DECKWIRTH, Christina – KATZEMICH, Nina. *Pipelines in die Politik: Die Macht der Gaslobby in Deutschland.* [cit. 2023-03-28]. s. 83. Dostupné na: <https://www.lobbycontrol.de/wp-content/uploads/gaslobby-studie-lobbycontrol.pdf>

účtovníka pre dcérske spoločnosti BASF. Creutzmann poprel akýkoľvek konflikt záujmov a tvrdil, že ak má vedenie BASF nejakú politickú obavu, tak osloví priamo nemeckého kancelára, v tom čase Gerharda Schrödera.⁸²

Mnohé politické strany pôsobiace na pôde EÚ a v jej členských krajinách využili pandémiu COVID-19 a ruskú inváziu na Ukrajinu ako dôvod na žiadanie odloženia alebo dokonca zamietnutia legislatívnych návrhov. Jedná sa najmä o návrhy, týkajúce sa novej environmentálnej regulácie v rámci Európskej zelenej dohody, akým je napríklad REACH a stratégia „Z farmy na stôl“. Tento trend bolo možné pozorovať aj u nemeckých predstaviteľov. V apríli 2022 umiestnili poslanci EP zo stredopravicových nemeckých strán CDU (Kresťanskodemokratická únia Nemecka) a CSU (Kresťanskosociálna únia v Bavorsku) revíziu REACH na zoznam environmentálnych a sociálnych návrhov EÚ, ktoré by mali byť odložené. Ako hlavný dôvod uvádzali vojnu na Ukrajinu.⁸³ Jeden z popredných nemeckých poslancov EP, ktorý je súčasťou politickej strany EPP požaduje, aby k žiadnej revízii nariadenia REACH nedošlo. Viceprezidentka EPP predložila predsedníčke komisie Ursule von der Leyen „legislatívne embargo“ na nové legislatívne návrhy, vrátane REACH, ktoré „škodia“ biznisu.⁸⁴ Revízia nariadenia REACH bola súčasťou programu Komisie na rok 2023,⁸⁵ zatiaľ bola však odložená do posledného kvartálu tohto roku.

Môžeme konštatovať, že si určití politickí predstavitelia osvojili lobistické vyjadrenia BASF o tom, ako by nové nariadenia nemali škodiť priemyselnej výrobe. Nátlak síce podľa všetkého prichádzal z Berlína, no zásluhu na finálnom rozhodnutí má aj nemecká predsedníčka komisie von der Leyen spolu so svojim tímom. Podľa mediálnych správ von der Leyen oznámila odloženie revízie REACH v skupine poslancov EP, ktorí sú členmi nemeckých politických strán CDU a CSU.⁸⁶ Diskusia pri okrúhlym stole o implementácii stratégie EÚ o chemických látkach, ktorá sa uskutočnila len nedávno, je významným ukazovateľom otvorenosti komisie voči chemickému priemyslu. Komisár Thierry Breton, ktorý je zodpovedný spolu s ďalšími za revíziu nariadenia REACH, je známy ako odporca

⁸² CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

⁸³ CDU/CSU-GRUPPE IM EUROPÄISCHEN PARLAMENT. Positionspapier der CDU/CSU-Gruppe: Bürokratiemoratorium jetzt! [cit. 2023-03-31]. Dostupné na: https://www.cdusu.eu/sites/www.cdusu.eu/files/downloads/positionspapiere/eu_buerokratie_dt.pdf

⁸⁴ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

⁸⁵ EUROPEAN COMMISSION. Commission work programme 2023. [cit. 2023-03-31]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/cwp_2023.pdf

⁸⁶ GRABITZ, Markus. Considering industry impact: Commission wants to put REACH on hold. [cit. 2023-03-31]. Dostupné na: <https://table.media/europe/en/feature/consideration-for-industry-commission-wants-to-put-reach-on-hold/>

tejto reformy. V rámci diskusie dal Breton priestor generálnemu riaditeľovi BASF, aby v diskusii reprezentoval chemický priemysel. Breton diskusiu následne opustil bez toho, aby si vypočul akékoľvek iné postrehy, vrátane tých od občianskej spoločnosti.⁸⁷

4.2 Jeden z najväčších korporátnych lobistov

Podľa LobbyFacts je spoločnosť BASF jedným z najväčších korporátnych aktérov činných na pôde EÚ. Z hľadiska vynaložených finančných prostriedkov na lobing je BASF na 12. mieste spomedzi všetkých spoločností činných v Bruseli. Medzi rokmi 2011-2021 vynaložil tento korporát na lobistickú činnosť v EÚ 29,6 až 31,1 milióna eur. Za rok 2022 sa výdavky BASF na lobing vyšplhali na čiastku 3 až 3,5 milióna eur.⁸⁸

Spoločnosť BASF sa snaží svoje záujmy presadzovať najmä pomocou techník priameho lobingu, čiže priamym kontaktom s politikmi EÚ. BASF disponuje najväčším počtom (19) preukazov, na základe ktorých majú lobisti z BASF umožnený prístup do EP.⁸⁹ Napriek tomu, že nie všetci poslanci EP publikujú zoznamy stretnutí s lobistami, bolo od júla 2019 doteraz nahlásených spolu 53 stretnutí medzi 33 poslancami EP a lobistami BASF, ktoré sa týkali rôznych tém. Z celkového počtu stretnutí, prebehlo 15 stretnutí medzi BASF a 6 nemeckými poslancami EP z politickej strany EPP.⁹⁰

Ako príklad priameho lobingu spoločnosti BASF môžeme uviesť prípad z roku 2021, kedy na svete ešte zúrila pandémia COVID-19. Protiepidemické opatrenia však BASF neodradili a spoločnosť zorganizovala online ochutnávku vín s vybranými poslancami EP. V prípade súhlasu poslanca zúčastniť sa na tomto online stretnutí mu bol spoločnosťou BASF zaslaný set 6 vín na ochutnávku, ktorá sa mala uskutočniť prostredníctvom dvoch video-stretnutí spolu s vybranými zamestnancami BASF a someliérom spoločnosti BASF. Na týchto stretnutiach malo byť preberané, ako by mohla priniesť stratégia „Z farmy na stôl“ nové príležitosti a výzvy pre výrobcov vína a farmárov.⁹¹

Podľa LobbyFacts prebehlo od roku 2014 medzi BASF a Európskou komisiou 43 stretnutí na najvyššej úrovni. Napriek tomu, že BASF nie je častým návštevníkom Európskej

⁸⁷ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-03-31]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

⁸⁸ LOBBYFACTS. BASF SE. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/basf-se?rid=7410939793-88&sid=174689>

⁸⁹ EUROPEAN COMMISSION. Transparency register. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>

⁹⁰ INTEGRITY WATCH EU. Parliament meetings. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://www.integritywatch.eu/mepmeetings>

⁹¹ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. BASF winning MEPs in COVID times. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/2021/02/basf-winning-meps-covid-times>

komisie, absolvovala táto spoločnosť stretnutia s 11 rôznymi komisármi. Spomenutia hodným je stretnutie z júla 2020, na ktorom sa zúčastnilo aj 9 členov kabinetu predsedníčky Európskej komisie Ursuly von der Leyen.⁹² Môžeme teda konštatovať, že prístup BASF k inštitúciám EÚ nie je zanedbateľný, a to aj vzhľadom na rôzne lobistické konzultačné a právnické firmy, ktoré pracujú pre BASF. V rokoch 2011-2021 pracovalo pre BASF a jej dcérske spoločnosti 15 takýchto firiem, vrátane Burson Cohn & Wolfe, Edelman, EPPA a FTI Consulting. Nedostatkom registru transparentnosti je fakt, že o lobistickej činnosti vykonávanej týmito spoločnosťami v mene BASF nie sú dostupné informácie. Zaujímavým faktom je skutočnosť, že BASF momentálne nedeklaruje žiadne sprostredkovateľské firmy, no spoločnosti Fournold a Hanover Communications uvádzajú BASF ako svojho klienta. BASF, ako spoločnosť zaregistrovaná v registri transparentnosti, by mala deklarovať všetkých sprostredkovateľov a zároveň by mali byť všetky jej dcérske spoločnosti zoskupené pod jedným záznamom. Podľa Corporate Europe Observatory neboli tieto podmienky dodržané a 13.3.2023 bola podaná sťažnosť adresovaná registru transparentnosti, ktorá upozorňuje na tieto skutočnosti.⁹³

4.3 Lobing prostredníctvom tretích strán

Neoddeliteľnou súčasťou politického vplyvu nadnárodnej spoločnosti BASF na pôde EÚ je jej členstvo v mnohých vplyvných priemyselných asociáciách, akými sú CEFIC (Európska rada chemického priemyslu), VCI (Zväz chemického priemyslu), BDI (Federácia nemeckého priemyslu), ERT (Európsky okrúhly stôl priemyselníkov) a CropLife Europe. Nasledujúca časť je zameraná na lobistickú činnosť spoločnosti BASF pomocou spomínaných združení.

4.3.1 CEFIC (European Chemical Industry Council)

CEFIC, respektíve Európska rada chemického priemyslu je podľa vlastných deklarácií v registri lobistov EÚ na prvom mieste, čo sa týka vynaložených finančných prostriedkov na lobistickú činnosť. Toto prvenstvo sa jej darí držať už niekoľko rokov a jej lobistický rozpočet na rok 2022 v EÚ predstavoval 10,4 milióna eur.⁹⁴ Európska rada chemického

⁹² LOBBYFACTS. BASF SE. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/basf-se?rid=7410939793-88&sid=174689>

⁹³ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

⁹⁴ LOBBYFACTS. European Chemical Industry Council. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/european-chemical-industry-council?rid=64879142323-90&sid=171809>

priemyslu bola založená v roku 1972 a prezentuje sa ako „hlas pre veľké, stredné a malé chemické podniky v Európe“.⁹⁵ Predsedom CEFIC je Martin Brudermüller, ktorý je zároveň generálnym riaditeľom BASF, čo pre samotnú spoločnosť predstavuje veľkú výhodu.⁹⁶ Predsedníctvo v CEFIC poskytuje generálnemu riaditeľovi BASF totiž ďalšiu platformu, pomocou ktorej sa dokáže dostať k najvyššie postaveným predstaviteľom decíznej sféry EÚ. Od decembra roku 2014 prebehlo medzi CEFIC a Európskou komisiou 149 stretnutí na najvyššej úrovni.⁹⁷

Jedným z najväčších zásahov CEFIC do nedávnych diskusií o chemických látkach bolo vydanie vlastnej správy o posúdení vplyvu stratégie EÚ pre udržateľnosť v oblasti chemických látok (CSS). Správa o posúdení vplyvu sa venovala plánovaným zmenám v nariadeniach CLP, REACH a najmä navrhovanému rozšíreniu Všeobecného prístupu k rizikám (GRA), v rámci ktorého by malo dôjsť k zákazu najškodlivejších chemikálií v spotrebných výrobkoch. Európska komisia vypracováva „posúdenie vplyvu“ v prípade iniciatív, pri ktorých sa očakáva významný hospodársky, sociálny alebo environmentálny dosah. Posúdenie vplyvu je vypracované v prípravnej fáze legislatívneho návrhu a poskytuje dôležité informácie, ktoré sú následne použité v procese rozhodovania o danom legislatívnom akte.⁹⁸ Cieľom CEFIC bolo pomocou vlastnej správy o posúdení vplyvu CSS a plánovaných legislatívnych reforiem v rámci tejto stratégie, ovplyvniť rozhodovací proces o týchto iniciatívach. Posúdenie CEFIC predpokladá, že až 12 000 látok, tvoriacich až 43% obratu európskeho chemického priemyslu, môže byť predmetom týchto reforiem.⁹⁹ Európska komisia sa vyjadrila, že „plánované reštrikcie síce predstavujú výzvu, ale zároveň si myslí, že predpoklady prijaté v správe CEFIC idú ďaleko nad rámec toho, čo plánuje.“¹⁰⁰ Napriek tomu poskytla táto správa od CEFIC mnohým konzervatívnym poslancom EP dôvod, prečo odložiť revíziu nariadenia REACH na neurčito.

⁹⁵ CEFIC. About us. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://cefic.org/about-us/>

⁹⁶ CEFIC. About us. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://cefic.org/about-us/>

⁹⁷ LOBBYFACTS. European Chemical Industry Council. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/european-chemical-industry-council?rid=64879142323-90&sid=171809>

⁹⁸ EUROPEAN COMMISSION. Impact assessments. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/impact-assessments_en

⁹⁹ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

¹⁰⁰ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

4.3.2 VCI (*Verband der Chemischen Industrie*)

VCI predstavuje nemecký Zväz chemického priemyslu, ktorý zastupuje záujmy približne 1 900 chemických spoločností. Vice-prezidentom tohto zväzu je už mnohokrát spomínaný generálny riaditeľ BASF Martin Brudermüller. VCI je aktívny ako aj na národnej úrovni, čiže v Nemecku, tak aj na úrovni EÚ. Náklady tohto zväzu na lobing za rok 2021 v Nemecku predstavovali približne 8,5 milióna eur a zväz zároveň deklaruje 65 individuálnych lobistov.¹⁰¹ Na úrovni inštitúcií EÚ je VCI taktiež značne aktívny. Podľa LobbyFacts bol lobistický rozpočet VCI na rok 2022 vo výške 4,5 až 5 miliónov eur a jeho celkové výdavky za roky 2015-2022 vo výške 32 miliónov eur, vďaka čomu je na 4. mieste, čo sa týka finančných nákladov vynaložených na lobing v EÚ.¹⁰² Tieto fakty len dokazujú lobistickú silu chemického priemyslu v EÚ.

VCI sa radí medzi lobistov, ktorý najhlasnejšie žiadajú nemeckých a európskych zákonodarcov, aby zastavili revíziu REACH, ktorá „ich spomaľuje stále novými, neprípustnými požiadavkami.“¹⁰³ V septembri 2022 vydal VCI správu, kde žiada odloženie legislatívnych návrhov, v rámci CSS, ktoré predstavujú pre chemický priemysel dodatočnú záťaž v oblasti konkurencieschopnosti.¹⁰⁴ V januári roku 2023 tvrdil VCI, že bezpečné a udržateľné používanie chemikálií je možné dosiahnuť pomocou existujúceho REACH nariadenia a preto nie je potrebná jeho revízia.¹⁰⁵

Zväzu chemického priemyslu sa darí udržiavať blízke kontakty aj s komisármi Európskej komisie. Príkladom je prítomnosť zástupkyne generálneho riaditeľa DG-GROW (Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a MSP) Kristin Schreiber na stretnutí politického výboru VCI v júni 2022, kde boli preberané rôzne témy, vrátane revízie nariadenia REACH. Podľa Corporate Europe Observatory sa VCI dokonca neostýchal pozvať slovenského podpredsedu pre medziinštitucionálne vzťahy a strategický výhľad, Maroša Šefčoviča, aby sa vo voľnom čase pripojil k futbalovému tímu VCI.¹⁰⁶

¹⁰¹ BUNDESTAG. Lobbyregister: Verband der Chemischen Industrie e.V. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite>

¹⁰² LOBBYFACTS. Verband der Chemischen Industrie e.V. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/verband-der-chemischen-industrie-ev?rid=15423437054-40>

¹⁰³ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

¹⁰⁴ VERBAND DER CHEMISCHEN INDUSTRIE. Politikbrief. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.vci.de/vci/downloads-vci/publikation/politikbrief/vci-pb-2022-4-energiekrise-keine-zeit-fuer-experimente.pdf>

¹⁰⁵ VERBAND DER CHEMISCHEN INDUSTRIE. VCI-Position kompakt: REACH. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.vci.de/ergaenzende-downloads/vci-position-kompakt-reach.pdf>

¹⁰⁶ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

4.3.3 BDI (*Bundesverband der Deutschen Industrie*)

Federácia nemeckého priemyslu je ďalšou z najväčších lobistických skupín v EÚ, ktorá reprezentuje záujmy 39 priemyselných asociácií a viac ako 100 tisíc spoločností. BDI deklaruje ročný rozpočet na lobing v EÚ v hodnote 3 milióny eur¹⁰⁷ a na národnej úrovni v Nemecku v hodnote 7,48 milióna eur.¹⁰⁸ Generálny riaditeľ BASF Brudermüller je členom prezídia BDI, čo mu opäť ako v predošlých prípadoch poskytuje ďalší priestor na presadzovanie záujmov korporátu BASF.

Ako príklad lobistickej činnosti BDI môžeme vyzdvihnúť online stretnutie s generálnou riaditeľkou DG-GROW Kerstin Jorna a exekutívou BDI, na ktorom bola preberaná reforma legislatívy EÚ, týkajúcej sa chemických látok. Stratégia CSS bola kľúčovou témou aj na niekoľkých stretnutiach BDI s komisárom pre životné prostredie, oceány a rybolov, Virginijusom Sinkevičiusom.

4.3.4 ERT (*European Round Table for Industry*)

Európsky okrúhly stôl priemyselníkov združuje generálnych riaditeľov a predsedov správnych rád približne 60 najväčších európskych spoločností a reprezentuje ich záujmy na pôde EÚ.¹⁰⁹ ERT síce nepatrí medzi záujmové skupiny s veľkým rozpočtom na lobing, no môžeme konštatovať, že patrí medzi lobistov, ktorí sa často stretávajú s predstaviteľmi EÚ. Od decembra 2014 prebehlo medzi ERT a Európskou komisiou 129 stretnutí na najvyššej úrovni.¹¹⁰ Generálny riaditeľ BASF Brudermüller je predsedom výboru ERT pre konkurencieschopnosť a inovácie, čo mu poskytuje príležitosť presadzovať širšie záujmy spoločnosti BASF.

4.3.5 *CropLife Europe*

Toto obchodné združenie reprezentuje záujmy hlavných výrobcov pesticídov, vrátane BASF, Bayer, Corteva a Syngenty, ktorému donedávna predsedal Livio Tedeschi, senior vice-prezident BASF. CropLife Europe reprezentuje na pôde EÚ 21 spoločností a jeho

¹⁰⁷ LOBBYFACTS. Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/bundesverband-der-deutschen-industrie-ev?rid=1771817758-48>

¹⁰⁸ BUNDESTAG. Lobbyregister: Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite>

¹⁰⁹ ERT. About ERT. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://ert.eu/about/>

¹¹⁰ LOBBYFACTS. European Round Table for Industry. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/european-round-table-for-industry?rid=25487567824-45>

rozpočet na lobistickú činnosť za rok 2022 dosiahol výšku 900 tisíc až 1 milión eur.¹¹¹ Podľa Corporate Europe Observatory toto združenie navonok podporuje stratégiu EÚ „Z farmy na stôl“ a zároveň vyvíja lobistickú činnosť proti takýmto návrhom, ktoré tvoria súčasť Európskej zelenej dohody. Podobne ako CEFIC vydalo CropLife Europe správu o posúdení vplyvu, ktorou sa snažia ukázať na nedostatky stratégie „Z farmy na stôl“. Ďalšou taktikou CropLife Europe na ovplyvnenie rozhodnutí na pôde EÚ je organizácia rôznych konferencií, ktoré vytvárajú priestor pre stretnutia predstaviteľov nadnárodných korporátov a zákonodarcov z inštitúcií EÚ. Posledná konferencia sa uskutočnila v marci 2023.¹¹²

4.4 Systém „otáčavých dverí“

Metafora „otáčavé dvere“ (z angl. revolving doors) je v politike využívaná na označenie praktík, kedy zamestnanci na vysokej úrovni prechádzajú zo zamestnania vo verejnej sfére do zamestnania v súkromnej sfére a naopak. Myšlienka za týmto pomenovaním spočíva v tom, že medzi týmito dvoma sektormi existuje obojstranná priechodnosť, pretože mnohí zákonodarcovia sa stávajú lobistami pre odvetvia, ktoré kedysi regulovali, a niektorí vedúci predstavitelia súkromnej sféry, respektíve lobisti sa dostávajú na vládne posty, ktoré súvisia s ich súkromnými funkciami.¹¹³

Problém „otáčavých dverí“ je prítomný aj na úrovni inštitúcií EÚ a spoločnosť BASF nie je výnimkou. Praktiky priameho lobingu spoločnosti BASF sa stávajú značne menej potrebné v prípade, že si dokáže zabezpečiť miesta pri „rozhodovacom stole“. Aj pri prijímaní pôvodného nariadenia REACH, o ktorom prebiehali rokovania medzi rokmi 1998-2006, bol prítomný problém „otáčavých dverí“. Podľa Corporate Europe Observatory sa zamestnanci hladko pohybovali medzi chemickým priemyslom a Európskou komisiou a naopak. Správa od Greenpeace z roku 2006 hovorí o prípade, kedy Ralf Burgstahler pôsobil v roku 1998 na pozícii manažéra pre európske vládne vzťahy (EU Governmental Affairs Manager) pre spoločnosť BASF, a následne sa v roku 2001 pripojil k oddeleniu REACH generálneho riaditeľstva pre podnikanie a priemysel Európskej komisie. V roku 2004 sa potom presunul na pôdu nemeckého Ministerstva pre ekonomické záležitosti, kde

¹¹¹ LOBBYFACTS. CropLife Europe. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/croplife-europe?rid=0711626572-26>

¹¹² CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

¹¹³ KENTON, Will. Revolving Door: Definition in Business and Government. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/revolving-door.asp>

mal mať na starosti nariadenie REACH.¹¹⁴ V roku 2015 odhalila Corporate Europe Observatory fakt, že členmi výboru pre pesticídy BfR (Nemecký federálny inštitút pre hodnotenie rizika) boli aj dvaja zamestnanci spoločnosti BASF a jeden zamestnanec spoločnosti Bayer. Tento inštitút hrá kľúčovú rolu pri hodnotení bezpečnosti rôznych chemických látok, vrátane pesticídov, ktoré vyrába aj spoločnosť BASF. Členstvo zamestnancov BASF v tomto výbore je kontroverzné, keďže by spoločnosť mohla takto neoficiálne presadzovať svoje záujmy.¹¹⁵

¹¹⁴ CONTIERO, Marco. Toxic Lobby: How the chemicals industry is trying to kill REACH. [cit. 2023-04-02]. s. 13. Dostupné na: <http://www.indymedia.be/files/toxic%20lobby.pdf>

¹¹⁵ CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF. [cit. 2023-04-02]. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>

Záver

Zákonodarcovia pôsobiaci v hlavných inštitúciách EÚ čelia dennodenne veľkému množstvu záujmových skupín a ich lobistickej činnosti, pomocou ktorej sa snažia presadiť svoje záujmy. Spomedzi všetkých lobistických skupín pôsobiacich v Bruseli je v súčasnej dobe tou najlepšie zastúpenou podnikateľská sféra. Nadnárodné spoločnosti preto predstavujú dôležitých súkromných aktérov, ktorí vstupujú do politických procesov EÚ. Mnohé nadnárodné spoločnosti, pôsobiace v EÚ, ale aj mimo nej, vstupujú do rozhodovacieho procesu EÚ vo všetkých jeho fázach, od formulácie legislatívneho návrhu až po jeho implementáciu v jednotlivých členských krajinách. Spoločnosti sa snažia svoje záujmy presadiť rôznymi spôsobmi, či už individuálne, kolektívne (v rámci asociácií) alebo pomocou tretích strán. Takisto existuje mnoho korporátnych politických stratégií, ktoré spoločnosti využívajú na ovplyvnenie legislatívneho procesu EÚ. Vďaka dobrej vybavenosti finančnými a informačnými zdrojmi, disponujú korporáty v mnohých prípadoch prístupom k hlavným inštitúciám EÚ, ktoré sa aktívne podieľajú na legislatívnom procese. Môžeme teda konštatovať, že zákonodarcovia pôsobiaci v týchto inštitúciách sú značne otvorení kontaktom s nadnárodnými spoločnosťami, pretože častokrát slúžia ako poskytovatelia informácií, potrebných pre rozvoj verejnej politiky a prispievajú k legitimitě rozhodnutí.

Cieľom tejto práce bolo analyzovať lobistickú činnosť nadnárodných spoločností v EÚ a jej inštitúciách. V prvej kapitole sme sa venovali základným definíciám a východiskám lobingu a záujmových skupín. Takisto sme objasnili teoretické aspekty a stratégie lobingu, ako aj korporátne politické stratégie využívané nadnárodnými spoločnosťami. Tretia kapitola hovorí o pôsobení korporátov na pôde Európskej komisie, Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie, ako aj o možnostiach presadenia ich záujmov v rámci týchto inštitúcií. V poslednej kapitole sme chceli pomocou prípadovej štúdie poukázať na prax nadnárodnej spoločnosti BASF, pôsobiacej na pôde EÚ.

Na základe poznatkov z praktickej časti môžeme konštatovať, že nadnárodné spoločnosti predstavujú aktérov s veľkým politickým a ekonomickým vplyvom. Svoje záujmy presadzujú nielen na národnej úrovni v rámci krajín, v ktorých sídlia, ale aj na európskej úrovni. Jedným z faktorov, vplývajúcich na prístup k inštitúciám EÚ, sa zdajú byť aj finančné a informačné zdroje, vďaka ktorým sa nadnárodné spoločnosti zúčastňujú na stretnutiach Európskej komisie spomedzi všetkých lobistov najčastejšie. Svoje záujmy sa snažia presadiť v rôznych oblastiach politiky a využívajú na to rôzne stratégie a techniky, ktoré boli spomínané aj v teoretickej časti práce. Veľkým otáznikom lobistickej činnosti

nadnárodných korporátov je problém transparentnosti. Na pôde EÚ boli síce podniknuté kroky za väčšou transparentnosťou pôsobenia záujmových skupín, akým je napríklad Register transparentnosti, no tento systém má stále určité nedostatky. Pri nadnárodných spoločnostiach sa v rámci transparentnosti ukazuje ako najväčší problém systém „otáčavých dverí“. Prostredníctvom tohto systému dochádza k obojstrannej priechodnosti medzi súkromnou a verejnou sférou, čo môže viesť ku konfliktu záujmov. Z tohto dôvodu si myslíme, že je v tomto smere potrebná prísnejšia regulácia záujmových skupín činných na pôde EÚ.

Zoznam použitej literatúry

1. BASF. Annual Press Conference [online]. 24.2.2023. Dostupné na: https://www.basf.com/global/documents/en/news-and-media/events/2023/full-year-results/BASF_Presentation_Annual-Press-Conference_2023.pdf
2. BASF. Organization [online]. Dostupné na: <https://www.basf.com/global/en/who-we-are/organization.html>
3. BAYSINGER, Barry D. Domain Maintenance as an Objective of Business Political Activity: An Expanded Typology. In *The Academy of Management Review* [online]. Academy of Management, 1984, roč. 9, č. 2, s. 248–258. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/258438>
4. BERRY, Jeffrey M. *Lobbying for the people: the political behavior of public interest groups*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1977. 331 s. ISBN 0691021783.
5. BLOODGOOD, Elizabeth. The Interest Group Analogy: International Non-Governmental Advocacy Organisations in International Politics. In *Review of International Studies* [online]. Cambridge University Press, Január 2011, roč. 37, č. 1, s. 93-120. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23024586>
6. BOUWEN, Pieter. Corporate lobbying in the European Union: the logic of access. In *Journal of European Public Policy* [online]. Taylor & Francis, 2002, roč. 9, č. 3, s. 365-390. ISSN 1466-4429. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/27264611_Corporate_Lobbying_in_the_European_Union_The_Logic_of_Access
7. BOUWEN, Pieter. Corporate Lobbying in the European Union: Towards a Theory of Access: EUI Working Paper SPS No. 2001/5 [online]. Taliansko: European University Institute, 2001, 47 s. Dostupné na: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/318/sps20015.pdf>
8. BUNDESTAG. Lobbyregister: Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite>
9. BUNDESTAG. Lobbyregister: Verband der Chemischen Industrie e.V. [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyregister.bundestag.de/startseite>
10. CDU/CSU-GRUPPE IM EUROPÄISCHEN PARLAMENT. Positionspapier der CDU/CSU-Gruppe: Bürokratiemoratorium jetzt! [online]. 2022. Dostupné na: https://www.cducsu.eu/sites/www.cducsu.eu/files/downloads/positionspapiere/eu_buerokratie_dt.pdf
11. CEFIC. About us [online]. Dostupné na: <https://cefic.org/about-us/>

12. CLIVE S., Thomas. interest group. In *Encyclopedia Britannica* [online]. 04.10.2022. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/interest-group>
13. COEN, David – KATSAITIS, Alexander – VANNONI, Matia. *Business Lobbying in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2021. 221 s. ISBN 978-0-19-958975-3.
14. COEN, David – RICHARDSON, Jeremy. *Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues*. New York: Oxford University Press, 2009. 373 s. ISBN 978-0-19-920735-0.
15. CONTIERO, Marco. Toxic Lobby: How the chemicals industry is trying to kill REACH [online]. Greenpeace International, 2006. 23 s. Dostupné na: <http://www.indymedia.be/files/toxic%20lobby.pdf>
16. CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. BASF winning MEPs in COVID times [online]. 2021. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/2021/02/basf-wining-meps-covid-times>
17. CORPORATE EUROPE OBSERVATORY. Chemical romance: how politicians fell for BASF [online]. 2023. Dostupné na: <https://corporateeurope.org/en/chemical-romance-politicians-basf>
18. DELLMUTH, Lisa Maria. Interest Groups and the United Nations (UN). In *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs* [online]. Cham: Palgrave Macmillan, 2020, 7 s. Dostupné na: <https://lisadellmuth.se/publications/Dellmuth%202019%20Interest%20Groups%20in%20the%20UN.pdf>
19. ERT. About ERT [online]. Dostupné na: <https://ert.eu/about/>
20. EUROPEAN COMMISSION. Commission work programme 2023 [online]. 18.10.2022. Dostupné na: https://commission.europa.eu/system/files/2022-10/cwp_2023.pdf
21. EUROPEAN COMMISSION. Impact assessments [online]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/impact-assessments_en
22. EUROPEAN COMMISSION. Transparency register [online]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>
23. EURÓPSKA KOMISIA. Organizačná štruktúra [online]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/about-european-commission/organisational-structure_sk
24. EURÓPSKA KOMISIA. Zelená kniha: Európska iniciatíva týkajúca sa transparentnosti [online]. 2006. Dostupné na: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/1e468b07-27ba-46bc-a613-0ab96fc10aa9>

25. EURÓPSKA ÚNIA. Zmluva o Európskej únii [online]. 2012. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>
26. EURÓPSKY PARLAMENT. Lobistické skupiny a transparentnosť [online]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/sk/transparency/lobby-groups>
27. EURÓPSKY PARLAMENT. Organizácia [online]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/organisation-and-rules/organisation>
28. EURÓPSKY PARLAMENT. Právomoci a postupy [online]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/powers-and-procedures>
29. EURÓPSKY PARLAMENT. Príručka pre riadny legislatívny postup: Príručka o tom, ako sa Parlament podieľa na tvorbe právnych predpisov [online]. 2020, 79 s. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/215140/OLP_2020_SK.pdf
30. EURÓPSKA ÚNIA. Rada Európskej únie [online]. Dostupné na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/council-european-union_sk
31. EUROPEAN WOMEN'S LOBBY. About us: Mission, vision & values [online]. 09.02.2022. Dostupné na: <https://www.womenlobby.org/Mission-vision-values?lang=en>
32. FINANCIAL TIMES. BASF to downsize ‚permanently‘ in Europe [online]. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/f6d2fe70-16fb-4d81-a26a-3afb93e0bf57>
33. GOLDSTEIN, Kenneth M. *Interest groups, lobbying, and participation in America*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 158 s. ISBN 0-521-63047-9.
34. GRABITZ, Markus. Considering industry impact: Commission wants to put REACH on hold. In *Table Europe* [online]. 15.2.2023. Dostupné na: <https://table.media/europe/en/feature/consideration-for-industry-commission-wants-to-put-reach-on-hold/>
35. HILLMAN, Amy J. – HITT, Michael A. Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. In *The Academy of Management Review* [online]. Academy of Management, 1999, roč. 24, č. 4, s. 825-842. Dostupné na: <https://doi.org/10.2307/259357>
36. CHEMSCORE. ChemScore report card 2022 BASF [online]. Dostupné na: <https://chemscore.chemsec.org/reports/basf-2022/>
37. DECKWIRTH, Christina – KATZEMICH, Nina. *Pipelines in die Politik: Die Macht der Gaslobby in Deutschland* [online]. LobbyControl, 2023. 107 s. Dostupné na: <https://www.lobbycontrol.de/wp-content/uploads/gaslobby-studie-lobbycontrol.pdf>
38. INTEGRITY WATCH EU. Parliament meetings [online]. Dostupné na: <https://www.integritywatch.eu/mepmeetings>

39. JOOS, Klemens – MEYER, Anton – NASSEHI, Armin. *Convincing political stakeholders: Successful lobbying through process competence in the complex decision-making system of the European Union*. Wiley, 2016. 526 s. ISBN 9783527508655.
40. KENTON, Will. Revolving Door: Definition in Business and Government. In *Investopedia* [online]. 18.12.2022. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/r/revolving-door.asp>
41. KLÜVER, Heike. *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions, and Policy Change*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013. 278 s. ISBN 978-0-19-965744-5.
42. KOCKARTZ, Andreas. Die rheinland-pfälzische Ministerpräsidentin Dreyer informiert sich in Flandern über LNG und erneuerbare Energien. In *VRT NWS* [online]. 6.9.2022. Dostupné na: <https://www.vrt.be/vrtnws/de/2022/09/06/die-rheinland-pfaelzische-ministerpraesidentin-dreyer-informiert/>
43. KURUCZ, Milan. *Medzinárodné organizácie*. 1. vyd. Bratislava: SPRINT 2, 2021. 171 s. ISBN 978-80-89710-54-6.
44. LOBBYFACTS. BASF SE [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/basf-se?rid=7410939793-88&sid=174689>
45. LOBBYFACTS. Bundesverband der Deutschen Industrie e.V. [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/bundesverband-der-deutschen-industrie-ev?rid=1771817758-48>
46. LOBBYFACTS. CropLife Europe [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/croplife-europe?rid=0711626572-26>
47. LOBBYFACTS. European Chemical Industry Council [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/european-chemical-industry-council?rid=64879142323-90&sid=171809>
48. LOBBYFACTS. European Round Table for Industry [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/european-round-table-for-industry?rid=25487567824-45>
49. LOBBYFACTS. Verband der Chemischen Industrie e.V. [online]. Dostupné na: <https://www.lobbyfacts.eu/datacard/verband-der-chemischen-industrie-ev?rid=15423437054-40>
50. LÖSCHE, Peter. *Verbände und Lobbyismus in Deutschland*. W. Kohlhammer Verlag, 2007, 196 s. ISBN 978-3170181878.
51. MALÍK, Marek – SILNÁ, Zuzana. *Rozhodovacie procesy a presadzovanie národných záujmov v Európskej únii*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. 116 s. ISBN 978-80-225-3022-4.

52. MCGRATH, Conor. *Lobbying in Washington, London and Brussels: The Persuasive Communication of Political Issues*. Edwin Mellen Press, 2005. 365 s. ISBN 9780773460966.
53. MÜLLER, Karel – LABOUTKOVÁ, Šárka – VYMĚTAL, Petr. *Lobbing v moderních demokraciích*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 256 s. ISBN 978-80-247-3165-0.
54. PAVLOVIČ, Branislav – SLOVÁKOVÁ, Veronika – LIPKOVÁ Dana. *Lobing v Európskej únii*. Ministerstvo zahraničných vecí SR, 2006. 80 s. ISBN 80-88726-18-2.
55. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Riadny legislatívny postup [online]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/decision-making/ordinary-legislative-procedure/>
56. SÜDDEUTSCHE ZEITUNG. Scholz und Dreyer: Chemische Industrie hat Schlüsselrolle [online]. 17.1.2023. Dostupné na: <https://www.sueddeutsche.de/politik/regierung-mainz-scholz-und-dreyer-chemische-industrie-hat-schluesselrolle-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-230116-99-241803>
57. ŠEBO, Ján – MACEJÁK, Štefan. *Záujmové organizácie a lobing*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta v Banskej Bystrici v spolupráci s OZ Ekónómia, 2008. 308 s. ISBN 978-80-8083-653-5.
58. TAMINIAU, Yvette – WILTS, Arnold. Corporate lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies. In *Journal of Public Affairs* [online]. Willey & Sons, 2006, roč. 6, č. 2, s. 122-130. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/pa.215>
59. TOH, Michelle – COOBAN, Anna. Germany's leader and top CEOs have arrived in Beijing: They need China more than ever. In *CNN Business* [online]. 4.11.2022. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2022/11/03/business/germany-china-olaf-scholz-visit-trade/index.html>
60. UN. ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL. Arrangements for consultation with non-governmental organizations. In *Resolutions adopted by the Economic and Social Council during its 44th session* [online]. New York: 1968. Dostupné na: <https://digitallibrary.un.org/record/214368>
61. VAN SCHENDELEN, Rinus. *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2002. 344 s. ISBN 90-5356-579-5.
62. VAN SCHENDELEN, Rinus. *The Art of Lobbying the EU: More Machiavelli in Brussels*. 4. vyd. Amsterdam University Press, 2013. 387 s. ISBN 9089644687.
63. VERBAND DER CHEMISCHEN INDUSTRIE. Politikbrief [online]. 2022. Dostupné na: <https://www.vci.de/vci/downloads-vci/publikation/politikbrief/vci-pb-2022-4-energiekrise-keine-zeit-fuer-experimente.pdf>
64. VERBAND DER CHEMISCHEN INDUSTRIE. VCI-Position kompakt: REACH [online]. Dostupné na: <https://www.vci.de/ergaenzende-downloads/vci-position-kompakt-reach.pdf>